

DG-overleg 8 juli 2022

Alternatieve maatregelen productiebeperking kolencentrales

Op maandag 20 juni heeft de Minister voor Klimaat en Energie een vroegtijdige waarschuwing afgekondigd naar aanleiding van de situatie op de Europese gasmarkten. Daarbij is *per direct* de handhaving van de productiebeperking gericht op kolencentrales teruggetrokken. MKE heeft in de Kamerbrief van 20 juni en tijdens het debat op woensdag 22 juni aangekondigd dat het terugtrekken van deze maatregel gepaard moet gaan met aanvullende maatregelen die CO₂-reductie realiseren ter compensatie van de intrekking van de productiebeperking, en de Kamer hier met Prinsjesdag over te informeren.

Deze zomer start het traject waarin het ontwerp-beleidsprogramma klimaat i.s.m. externe onderzoeksburau's en stakeholders wordt geanalyseerd en bezien wordt waar versnelling of aanvulling van het beleidsprogramma mogelijk is. In dit traject worden maatregelen in kaart gebracht die een bijdrage moeten leveren aan realiseren van 55-60% emissiereductie in 2030, ten behoeve van besluitvorming in het voorjaar van 2023. Ter vervanging van de maatregelen gericht op kolencentrales is voorgesteld om, vooruitlopend op de besluitvorming in het voorjaar 2023, reeds enkele maatregelen aan te kondigen met Prinsjesdag. Hieronder wordt het proces hiervoor toegelicht.

Gevraagd besluit:

- *In te stemmen met voorgestelde maatregelen als alternatief op de kolencentrales ten behoeve van politieke besluitvorming in het BWO van PM juli.*
- *Een keuze te maken welke dekkingsmaatregelen worden genomen (in het huidig voorgestelde maatregelenpakket dient alleen de maatregel normering lease zakelijk wagenpark gedekt te worden).*

A. Uitgangspunt maatregelen

Naar verwachting levert de productiebeperkende maatregel ca. 4 tot 4,5 Mton CO₂-reductie/jaar op onder de huidige marktomstandigheden. Het intrekken van de productiebeperking betekent cumulatief ca. 10 Mton extra uitstoot (2,5 jaar keer 4 tot 4,5 Mton CO₂-reductie per jaar).

Uitgangspunt is dat de maatregelen die over de komende periode genomen worden naar order grote hetzelfde effect hebben.

Om het bereiken van deze doelstellingen te waarborgen heeft MKE aangekondigd te werken aan een pakket aanvullende maatregelen dat uiterlijk met Prinsjesdag gepresenteerd wordt. Uitgangspunt van dit aanvullende pakket is dat het:

- Structureel - Zo veel als mogelijk een structurele bijdrage levert aan het 2030-doel van 55-60% emissiereductie. Dit betekent dat de extra maatregelen door de sectoren benut kunnen worden voor het realiseren van de (indicatieve) restemissies. Er is daarmee geen sprake van een aanvullende opgave per sector.
- Significant - Significante maatregelen betreft, die gericht zijn op een evenwichtige mix tussen normering, beprijzing en subsidiëren met een grote mate van zekerheid van emissiereductie en als richtlijn in de periode t/m 2030 cumulatief ca. 10 Mton reduceert.

B. Voorstel voor maatregelen Prinsjesdagpakket

Voorstel is om de komende weken een beperkte selectie van concrete en structurele maatregelen uit te werken waarvan significante impact wordt verwacht, ten behoeve van de Augustusbesluitvorming, zodat dit kan worden aangekondigd op Prinsjesdag. Een bredere inventarisatie van maatregelen

loopt reeds mee in de IBO van het beleidsprogramma klimaat – en ligt om die reden nu niet voor de hand. In lijn met bovenstaande uitgangspunten is het voorstel om een evenwichtig pakket op te stellen met maatregelen die i) normeren op potentieel dat in het beleidsprogramma klimaat nog niet genormeerd of beprijsd wordt, en/of ii) waar versnelling van het bestaande beleid naar verwachting mogelijk is.

i. Voorgesteld maatregelenpakket (normering en beprijzing)

Na bespreking in het DO55% wordt voorgesteld onderstaande normerende en beprijzende maatregelen vast te stellen, en indien nodig mee te nemen in de augustusbesluitvorming:

1. Normering lease zakelijk wagenpark vanaf 2024 of 2025;
2. Normering circulair bouwen
3. Onderzoek naar normering elektriciteitsproductie;
4. Versnelling invoering wijzigingen EB:
 - a. Afschaffen mineralogische en metallurgische procedés
 - b. Afschaffen verlaagd tarief glastuinbouw

In bijlage 1 is per maatregel een korte beschrijving/toelichting opgenomen die o.a. ingaat op de uitvoerbaarheid, het CO2-effect (voor zover bekend) en (indien relevant) financiële consequenties van bovenstaande maatregelen. Daarbij zijn ook enkele alternatieve maatregelen opgenomen die in het DO55 aan de orde kwamen.

ii. Financiële consequenties en dekkingsmogelijkheden

In het DO55 werden door verschillende departementen subsidiemaatregelen voorgesteld die op korte termijn uitgevoerd kunnen worden en daarmee een (beperkte) emissiereductie realiseren. Vanwege het geringe reductie-effect van subsidies, de budgettaire consequenties en het uitgangspunt van het beleidsprogramma dat er een evenwichtige mix moet zijn tussen beprijzen/normeren en subsidiëren, kunnen in principe alleen normerende en beprijzende maatregelen onderdeel van een maatregelenpakket vormen.

Hieronder is een overzicht weergegeven van de financiële consequenties de mogelijke normerende/beprijzende maatregelen.

Maatregel (in €mln, - is EMU-derving)	2023	2024	2025	cum 2023-2030	struc	CO2 reductie range (cumulatief)
(1) Normering lease zakelijk wagenpark vanaf 2024 of 2025						4 – 6 Mton
(a) w.v. derving				4 - 5 mld		
(b) w.v. dekking (keuze nodig uit dekkingsopties in toelichting)						
2 Normering circulair bouwen						
3 (Onderzoek naar) normering elektriciteitssector						
4 Versnelling beperken/afschaffen regelingen EB						
4a w.v. mineralogische en metallurgische procedés per 01-01-2024		80* mln	-	80*	-	
4b w.v. verlaagd tarief glastuinbouw	50 mln	50* mln	-	100 *	-	
* Eerste inschatting, er is nog geen rekening gehouden met de tarifaanpassingen die in het CA vanaf 2023 zijn afgesproken. De daadwerkelijke opbrengst zal hierdoor naar verwachting hoger uitvallen.						

iii. Gasbesparingstender

Hoewel het door het warme voorjaar en de hoge gasprijzen steeds waarschijnlijker wordt dat het Urgenda-doel dit jaar wel gehaald gaat worden, is dat voor 2023 en 2024 nog onzeker. Op maandag 20 juni heeft MKE tevens aangekondigd voor de korte termijn een gasbesparingstender uit te werken. Door hier ook een tijdelijk CO2-effect aan te koppelen kan voor volgend jaar de onzekerheid over het Urgenda-vonnis worden verkleind. Het is echter nog onduidelijk of het mogelijk is op korte termijn een doelmatige en uitvoerbare regeling op te zetten. Dit wordt nog nader onderzocht.

C. Vervolgproces

- 8 juli: DG-overleg
- Week 11-15 juli: BWO (datum PM)
- Begin augustus: hoogambtelijk afgestemd maatregelenpakket wordt ingebracht in ambtelijke vierhoek t.b.v. augustbesluitvorming
- 9 augustus: DG-overleg stand van zaken besluitvorming maatregelen Prinsjesdag
- 19 augustus: besluitvorming in politieke vierhoek
- 26 augustus: bekrachtiging besluitvorming politieke vierhoek in MR.

Bijlage 1 – Toelichting maatregelen

Op de volgende pagina's wordt een korte toelichting gegeven van de voorgestelde maatregelen.

1. Normering lease zakelijk wagenpark vanaf 2024 of 2025

Context:

Personenauto's zijn voor circa de helft van de CO₂ uitstoot van de sector mobiliteit verantwoordelijk. Dat staat gelijk aan 10% van de totale landelijke CO₂ uitstoot in Nederland. De huidige fiscale/financiële stimuleringsmaatregelen van emissievrije personenauto's stoppen in 2025. De ambitie van het Klimaatakkoord die in het Coalitieakkoord is bevestigd (100% zero emissie nieuwverkoop in 2030) wordt nu niet gehaald (54% als FF55-maatregelen worden aangenomen, anders 42% conform modelberekeningen voor de KEV 2021).

Eind 2021 waren er ca. 910.000 personenauto's op naam van een bedrijf (exclusief private lease) in het Nederlandse personenwagenpark van 8,9 miljoen personenauto's. Hiervan waren er ca. 174.000 (19%) reeds volledig emissieloos. Ca. 736.000 (81%) personenauto's nog niet. Hoewel het aandeel zakelijk gereden personenauto's in het wagenpark relatief laag is (10%) leggen deze voertuigen relatief gezien wel de meeste kilometers op jaarrbasis af (ca. 20% van het totaal aantal autokilometers). Versnelde vergroening van dit deel van het wagenpark is daarom van groot belang. Daarnaast blijft de ingroei van zakelijke nieuwe emissievrije auto's in Nederland van belang omdat deze auto's na de leaseperiode doorstromen naar de gebruikte markt waardoor de hele autovloot op termijn verschoond wordt. Tot slot draagt de maatregel bij het nakomen van de ambitie van het kabinet om in 2030 alle nieuw verkochte personenauto's emissieloos te laten zijn.

De voorgestelde maatregel omhelst een normering van (grote) werkgevers zodat vanaf 2024 of 2025 alle nieuwe zakelijke personenauto's (eigen vloot en zakelijke leaseauto's) emissievrij zijn. Of een dergelijke maatregel juridisch überhaupt kan worden geïntroduceerd en als dat mogelijk zou zijn ook voor alle werkgevers of alleen grote werkgevers (bijv >50 werknemers of > 100 werknemers) is nog onderwerp van een juridisch onderzoek (zie hieronder).

Toelichting maatregel:

Om normering vorm te geven wordt nu gedacht aan twee routes:

*i. Normering via de omgevingswet (*Besluit Activiteiten Leefomgeving*)*

De voorgestelde maatregel omhelst een normering van (grote) werkgevers (vanaf 50 of 100 werknemers) zodat vanaf 2024 of 2025 alle nieuwe zakelijke personenauto's (eigen vloot en zakelijke leaseauto's) emissievrij zijn.

- Het juridisch onderzoek naar de normering via de omgevingswet is gestart. Dit onderzoek moet uitwijzen in hoeverre normering via de omgevingswet mogelijk is en zal eind juli/begin augustus afgerond zijn. Hierbij wordt ook onderzocht of een dergelijke normering mogelijk zou zijn voor alle werkgevers of alleen voor de grotere grote werkgevers (bijv. >50 werknemers of > 100 werknemers). Tot slot worden ook de mogelijke uitwijkeffecten in kaart gebracht (als gevolg van een hogere fiscale bijtelling voor berijders ontstaat mogelijk een uitwijk naar onttrekken privégebruik, mobiliteitsbudgetten of km-vergoeding met vervuilende privé auto).
- Naast het juridisch onderzoek is ook de doorrekening van de budgettaire en CO₂ effecten gestart.

*ii. Normering via beperking van fiscale aftrek mogelijkheden van conventionele personenauto's (*à la Belgïe*)*

Het ministerie van Financiën onderzoekt in het verlengde van de tussenevaluatie EV de mogelijkheden van normering via de fiscale route. Dit conform een toezegging aan de Kamer van het vorige kabinet. Hierover zal dit najaar meer duidelijk worden. In afwachting van dit onderzoek is

vooralsnog de eerste taxatie dat het niet langer aftrekbaar maken van de kosten van fossiele voertuigen het fiscaal stelsel compliceert en door de oogharen bezien zal leiden tot complicaties voor de uitvoering zeker als het de informatievoorziening raakt. De eerste inschatting is dus dat het een fiscaal ingrijpende maatregel is die nader onderzoek vraagt en niet rijp is voor besluitvorming bij augustusbrief/Prinsjesdag.

Budgettaire derving en mogelijke dekkingsmaatregelen:

Normering van het zakelijk wagenpark versnelt de ingroei van elektrische auto's, waardoor de overheidsinkomsten uit de bpm en brandstofaccijnzen (versnelt) teruglopen. De budgettaire derving van alleen de normering bedraagt cumulatief (t/m 2030) naar verwachting circa 4 tot 5 miljard euro en moet conform de begrotingsregels gedeckt worden. Dekking vindt in beginsel plaats in het domein waar de derving plaatsvindt, het autodomein, of als dit niet mogelijk is het bredere mobiliteitsdomein. NB: dit is een eerste inschatting, de maatregel wordt de komende weken doorgerekend.

Binnen het mobiliteitsdomein zijn de volgende dekkingsopties mogelijk:

- Verhogen tarief motorrijtuigenbelasting personenauto's (optioneel: ook voor bestelauto's)
- Verhogen tarief bpm personenauto's (dit zal naar verwachting slechts de ingroei van EV versnellen en daardoor geen adequate dekking geven)
- Afschaffen verlaagd tarief en introduceren brandstoftoeslag in de motorrijtuigenbelasting voor bestelauto's van ondernemers
- Verhogen brandstofaccijnzen
- Verhogen vliegbelasting

De dekkingsopties van mrb en vliegbelasting zullen voor dit maatregelpakket worden uitgewerkt. Mogelijk komen er nog middelen vrij vanuit de intrekking van de productiebeperking van de kolencentrales, maar deze middelen zijn niet proportioneel tot dekking van de mobiliteitsmaatregel.

CO2-effect:

De CO2-reductie van de normering van het zakelijk wagenpark bedraagt naar verwachting cumulatief circa 4 tot 6 Mton. NB: dit is een eerste inschatting, de maatregel wordt de komende weken doorgerekend.

2. Normering circulair bouwen

Toelichting maatregel:

Voor de normering circulair bouwen wordt het volgende pakket van maatregelen voorgesteld:

a. normering:

- de voorgenomen aanscherping van de milieuprestatie-eis gebouwen (MPG) naar 0,5 in 2025 (zoals gemeld aan de TK) nog verder aanscherpen richting 2030;
- de voorgenomen aanscherping van de afvalregelgeving (IenW ism BZK) onder andere ten aanzien van bouw- en sloopafval zo scherp mogelijk insteken (om sloop te ontmoedigen en hergebruik zoveel mogelijk te bevorderen);

b. vastlegging van koolstof in biobased bouwmaterialen beter te waarderen (zoals toegezegd aan TK), mede om houtbouw verder te bevorderen;

CO2-effect:

De CO2-reductie in de gebouwde omgeving wordt bepaald aan de hand van CO2-emissies in de gebruiksfase. Reductie van CO2 in productiefase levert een bijdrage aan de CO2-opgave in de industrie. Desalniettemin kan dit ook van nut blijken bij het dichten van eventuele gaten in de CO2-boekhouding. Opgave in de industrie kan wellicht verhoogd worden ten opzichte van gebouwde omgeving indien de bouw deze extra opgave kan realiseren.

Eerste grove schattingen zijn in potentie wat betreft circulair bouwen: 0,1 Mton-0,3 Mton CO2-reductie, maar indien circulair en biobased bouwen en verbouwen de norm wordt, kan dit potentieel verder groeien.

3. (Onderzoek naar) normering elektriciteitsproductie

De verduurzaming van de elektriciteitsproductie stond de afgelopen jaren in het teken van het opschalen van hernieuwbare elektriciteitsproductie uit zon en wind. Op dit moment is de verwachting dat met de huidige maatregelen het aandeel hernieuwbare elektriciteit in 2030 circa 70 procent bedraagt. Een verdere verduurzaming van de elektriciteitsproductie vraagt om het verduurzamen van regelbaar vermogen. In het Coalitieakkoord zijn middelen vrijgemaakt voor het ombouwen van gascentrales zodat deze CO2-vrij gas kunnen inzetten.

Na de uitzetting van kolen voor elektriciteitsproductie zijn resterende emissies van de elektriciteitssector in 2030 alleen nog afkomstig van gascentrales. Doordat de inzet van bestaande conventionele centrales in Nederland afhangt van de ontwikkelingen in de landen om ons heen, is realisatie van emissiereductie in de elektriciteitssector op Nederlands grondgebied inherent onzeker. De bandbreedte van de restemissies voor de elektriciteitssector in 2030 is dan ook fors: 6,1 – 20,5 Mton. De grote onzekerheidsbandbreedte van de elektriciteitssector brengt ook onzekerheid mee in relatie tot realisatie van de 55-60% emissiereductie op Nederlands grondgebied. Daarom onderzoekt het kabinet in hoeverre emissiereductie in de elektriciteitssector op Nederlands grondgebied kan worden versneld door introductie van een nationale normering voor elektriciteitsproductie, rekening houdend met de leveringszekerheid en Europese context.

4. Versnelling invoering afschaffen EB – mineralogische en metallurgische procedés en verlaagd tarief glastuinbouw

Toelichting maatregel:

In het coalitieakkoord is afgesproken om een aantal vrijstellingen in de Energiebelasting per 1 januari 2025 af te schaffen of te beperken. Tijdpad is om deze wijzigingen via het Belastingplan in 2023 in wetgeving te verankeren en deze per 1 januari 2025 te laten ingaan. Door het afschaffen van deze regelingen krijgen bedrijven in de industrie en landbouwsector een forse extra prikkel om te verduurzamen. De CO2-reductie in 2030 is in het coalitieakkoord als volgt ingeschat:

- Afschaffen vrijstelling mineralogische en metallurgische procedés: 0,1 – 0,5 Mton (2030)
- Afschaffen verlaagd tarief glastuinbouw en beperken WKK-vrijstelling: 1 Mton

Het versnellen van het tijdpad van invoering is slechts in beperkte mate mogelijk:

4a Afschaffen vrijstelling mineralogische en metallurgische procedés:

De voorbereiding van de wetgeving is er nu op gericht dat deze maatregel wordt opgenomen in het Belastingplan 2024 (september 2023 naar de TK). Zo wordt nog een onderzoek gedaan naar de effecten van deze maatregel. Uitvoeringstechnisch is naar verwachting een versnelling mogelijk van 1 januari 2025 naar 1 januari 2024, mits de maatregel wordt opgenomen in het BP2023 (september 2022 naar de TK).

4b Afschaffen verlaagd tarief glastuinbouw

De voorbereiding van de wetgeving is er nu op gericht dat deze maatregel wordt opgenomen in het Belastingplan 2024 (september 2023 naar de TK). Zo wordt nog een onderzoek gedaan naar de effecten van deze maatregel. Uitvoeringstechnisch is naar verwachting een versnelling van de invoeringsdatum mogelijk van 1 januari 2025 naar 1 januari 2023, mits de maatregel wordt opgenomen in het BP2023 (september 2022 naar de TK) en wordt vormgegeven als een tariefaanpassing. Dit betekent dat voor 2023 het verlaagd tarief voor de glastuinbouw wordt opgehoogd naar het reguliere tarief en dat per 1 januari 2024 het aparte tarief voor de glastuinbouw helemaal verdwijnt. Deze maatregel hangt ook nauw samen met het beperken van de inputvrijstelling voor elektriciteitsproductie. Het afschaffen van het verlaagd tarief raakt met name kleinere tuinders, terwijl het beperken van de inputvrijstelling met name grotere tuinders (met een WKK-installatie) raakt.

CO2-effect:

Vervroegen van de invoeringsdatum zorgt ervoor dat de momenteel onbelaste uitstoot sneller wordt beprijsd en leidt daarmee naar verwachting tot een extra (cumulatieve) CO2 besparing. Er is immers sneller sprake van beprijzing van momenteel onbelaste uitstoot. De forse reductie van de CO2-uitstoot de afgelopen maanden als gevolg van de hoge prijzen laat zien dat het belang van beprijzen in het realiseren van de benodigde CO2-reductie groot is. De mate waarin extra CO2-reductie plaatsvindt is echter onzeker. Mogelijk is de meeropbrengst van vervroeging relatief beperkt indien ondernemers de aankondiging dat deze regelingen per 1 januari 2025 worden afgeschaft al in hun investeringsbeslissingen hebben verwerkt en indien er op korte termijn weinig extra handelingsperspectief is. Daarnaast ligt er voor ondernemers in de glas- en tuinbouwsector al een extra opgave tot CO2-reductie bovenop de overeengekomen CO2-reductiedoelstellingen uit het CA. Deze extra reductie wordt gehaald via normering en beprijzing. Bij vervroeging van maatregelen dient ook gekeken worden naar het integrale pakket aan prikkels voor de glastuinbouw.

Bijlage 1 - Alternatieve maatregelen

De afgelopen dagen hebben verschillende departementen alternatieve maatregelen aangedragen die mogelijk overwogen kunnen worden. Bij uitwerking bleek dat niet voor alle voorgestelde opties op korte termijn besluitvorming mogelijk is. Hieronder wordt voor elk van deze maatregelen een korte toelichting weergegeven.

1. Vervroegen MRB+ van 2030 naar 2028

Het eerder invoeren van MRB+ leidt tot een betere beprijzing van de externe effecten in het vervoer en CO2-reductie. Of dit mogelijk is, is echter nog zeer onzeker. Het verleden leert dat de implementatie vaak langer duurt dan eerder is ingeschat. Binnen het betalen naar gebruik traject wordt momenteel door lenW en FIN een extern onderzoek uitgezet naar de wijze waarop het aantal gereden kilometers kan worden geregistreerd (inclusief eerste inschatting van o.a. betrouwbaarheid, uitvoerbaarheid, implementatietermijn en kosten). De resultaten van dit onderzoek worden in het najaar verwacht en kunnen mogelijk meer richting geven aan de vraag of een versnelling van de invoering technisch mogelijk is.

2. Gecombineerd maatregelenpakket gericht op zwaardere voertuigen

Met een combinatie van beprijzing en subsidies gericht op voertuigen met een zwaar gewicht kan een significante CO2-reductie worden gerealiseerd. Dit pakket bevat:

- een MRB gewichtscorrectie (deze is vooral van belang voor particulieren en betreft daardoor het gros van alle auto's in NL);
- een kleine bijtellingskorting (beperkte kosten, deze zitten voornamelijk in de derving van accijnzen) en;
- het eventueel doortrekken van subsidie aanschaf voor particulieren (met een evt. verhoging BPM als dekkingsbron).

3. Versnelling invoering beperken vrijstelling elektriciteitsproductie (waaronder WKK)

Eerder werd er ook gekeken naar de versnelling van invoering beperken vrijstelling elektriciteitsproductie (waaronder WKK) als mogelijk maatregel. Een versnelling van deze maatregel lijkt niet mogelijk. Er is namelijk eerst nader onderzoek nodig naar de technische uitwerking van de beperking (met name hoe de gasinput straks moet worden gesplitst in een belast en onbelast deel). Tevens is naar verwachting zeker een jaar nodig om de uitvoering zodanig in te richten dat de gasinput in elektriciteit producerende installaties kan worden gesplitst in een belast en onbelast deel. Daarnaast moet onder andere ook de samenhang met de Europese Energiebelasting Richtlijn (het is een verplichte vrijstelling) nader in kaart worden gebracht. Het beperken van de vrijstelling voor elektriciteitsproductie heeft gevolgen voor de energiesector, de industrie en glastuinbouw.

4. Nationale heffing op primair fossiel plastic

Toelichting maatregel:

De maatregel betreft een nationale heffing op primair fossiel plastic. Op dit moment is de prijs van primair fossiel plastic lager dan van secondair plastic. Een heffing maakt de kostprijs van primair fossiel plastic hoger en stimuleert de vraag naar secundair plastic en duurzaam biogebaseerd plastic. De onderzochte heffing zorgt voor een reductie van CO2-uitstoot omdat: 1) er minder CO2 vrijkomt bij de productie van gerecycled plastic dan bij primair fossiel plastic; 2) er minder CO2 vrijkomt als gevolg van verbranding van plastic afval in AVI's; 3) er minder plastic op de markt komt door hergebruik en ander productontwerp. Wat de exacte CO2 reductie van de maatregel zal zijn, is o.a. afhankelijk van de heffingsvariant.

CO2-effect:

De kwantitatieve effecten van de heffing op milieu en economie en de bijdragen aan CO2-reductie worden nog onderzocht. De uitkomsten worden in september gepresenteerd

Context:

Eerder zijn de mogelijkheden voor een nationale heffing op primair fossiel plastic verkend door CE Delft, in opdracht van Fin en lenW. Naar aanleiding van een recente toezegging van lenW aan de kamer worden twee varianten verder doorgerekend om de ecologische en economische effecten van zo een heffing te kunnen kwantificeren. Het gaat dan om het heffingsmoment vroeg in de keten (wanneer polymeren op de markt komen) en een heffingsmoment later in de keten (wanneer mede uit plastic bestaande eindproducten op de markt komen). Het onderzoek wordt uitgevoerd door CE Delft en begeleid door lenW, FIN, EZK en PBL.

In het onderzoeksrapport naar bovengenoemde heffingsvarianten zal ook worden benoemd dat er andere mogelijke heffingsvarianten zijn, zoals een feedstockheffing eerder in de keten, met een aanbeveling tot vervolgonderzoek naar de effecten daarvan. In het beleidsprogramma klimaat is reeds toegezegd om onderzoek te doen naar een nationale heffing voor plastics. Een verdere toezegging is op dit moment niet mogelijk omdat het onderzoek nog loopt, voor een afgewogen besluit ook andere alternatieven moeten worden onderzocht/gewogen (zoals normering) en tot slot een dergelijke plasticheffing op het vlak van o.a. de uitvoering verder moet worden uitgewerkt. Het is nu dus te vroeg voor verdere besluitvorming.

5. (Onderzoek naar) normering koopwoningen

Er zal voor koopwoningen onderzoek gedaan worden naar de mogelijkheden voor normering voor isolatie op transactiemomenten. Met normeren op transactiemomenten wordt aangesloten op natuurlijke momenten en gaan er minder momenten verloren om te verduurzamen. Op basis van het onderzoek, dat eind 2022 klaar is, zullen keuzes worden gemaakt ten aanzien van normering bij koopwoningen. Hierbij worden ook de verplichtingen betrokken die worden voorgesteld door de Europese Commissie in de EPBD IV (Energy Performance of Buildings Directive). Deze variant wordt eveneens onderzocht.

6. Subsidies circulair bouwen

In aanvulling op de voorgestelde normerende maatregel gericht op circulair bouwen eerder beschreven in deze notitie, kan biobased bouw worden gestimuleerd door een combinatie van verschillende subsidie-maatregelen

Circulaire innovaties versnellen en breder toepassen:

- extra stimulering (subsidie) voor meer circulair isoleren bij verduurzaming,
- extra stimulering innovaties om de energietransitie (warmtepompen, zonnepanelen) meer circulair te ontwerpen en te produceren met meer milieuvriendelijke materialen en technieken zodat ze langer meegaan, beter te repareren zijn en beter te hergebruiken; mede in lijn met de zonnebrief (circulaire zonnepanelen)
- versnellen procesinnovaties zoals pre-fab en modulair (in het kader van industrieel bouwen)

Stimuleren versnellen aanbod en markontwikkeling biobased materialen

Dit geldt specifiek voor houtbouw en isolatiematerialen (in het kader van nieuwe verdienmodellen voor boeren zoals genoemd in Coalitieakkoord); in lijn met het duurzaamheidskader biogrondstoffen, en zie ook de motie over o.a. koolstofcertificaten (vastlegging) voor combi gewassen – bouwmateriaal die we moeten uitvoeren (LNV, BZK, lenW ism EZK, Tweede Kamer, vergaderjaar 2021–2022, 33 576, nr. 291).

CO2-reductie

De CO2-reductie in de gebouwde omgeving wordt bepaald aan de hand van CO2-emissies in de gebruiksfase. Reductie van CO2 in productiefase levert een bijdrage aan de CO2-opgave in de

industrie. Desalniettemin kan dit ook van nut blijken bij het dichten van eventuele gaten in de CO₂-boekhouding. Opgave in de industrie kan wellicht verhoogd worden ten opzichte van gebouwde omgeving indien de bouw deze extra opgave kan realiseren. Eerste grove schattingen zijn in potentie wat betreft circulair bouwen: 0,1 Mton-0,3 Mton CO₂-reductie, maar indien circulair en biobased bouwen en verbouwen de norm wordt, kan dit potentieel verder groeien.

Financiële consequenties:

Eerste schatting benodigde middelen voor versnelling in gebouwde omgeving ongeveer 100 miljoen per jaar tot 2030 voor zowel innovatie als subsidie, om richting 2030 de normen te kunnen aanscherpen. Deze middelen kunnen in principe als zij bijdragen aan CO₂-reductie uit Klimaatfonds gedekt worden. Als het bijdraagt aan de aanpak stikstof of perspectief boeren dan zou dekking ook uit Stikstoffonds kunnen wellicht.

CONCEPT

Rijksoverheid

Aanbiedingsformulier

voor MCKE

Aanbieding

① Aanbiedingsformulier voor *

- (rijks)Ministerraad
- Onderraden
- Ministeriële Commissies
 - Ministeriële Commissie Vliegramp Oekraïne (MCVO)
 - Ministeriële Commissie Wederopbouw Bovenwinden (MCWB)
 - Ministeriële Commissie Klimaat en Energie (MCKE)
 - Ministeriële Commissie Regionale Samenwerking (MCRS)
 - Ambtelijk voorportalen

① Van 1 *

Minister van Economische Zaken en Klimaat

Van 2

N.v.t.

① Mede namens 1

Selecteer

Mede namens 2

N.v.t.

Mede namens 3

N.v.t.

① Type voorstel *

Notitie

Titel en inhoud

① Titel *

Strategie en maatregelen Urgenda

① Inhoud en doelstelling van het voorstel *

De Hoge Raad heeft op 20 december arrest gewezen in de zaak Urgenda, en daarbij de Stichting Urgenda in het gelijk gesteld. Ter besprekking in de MCKE van 4 februari zijn verschillende notities opgesteld met betrekking tot de uitvoering van het Urgendavonnis. Deze notities gaan in op:

- i) De strategie voor uitvoering van het Urgendavonnis zoals besproken in het BWO op 9 januari 2020.
- ii) Een eerste proeve van de maatregelen die interdepartementaal zijn geïnventariseerd en
- iii) een strategie voor de samenwerking met Urgenda op enkele door hen aangedragen maatregelen.

① Voorgesteld besluit *

Anders nl.

Eigen formulering

In te stemmen met de in de notities geformuleerde beslispunten.

CONCEPT

2 van 2
Aanbiedingsformulier voor MCKE

Behandeltraject

① Datum aanbieding *	04-feb-2020			
① Kenmerk *	DGKE-K/20030067			
① Hamerstuk *	Ja	☒	Nee	
① Voorgaande behandeling *	Ja	☒	Nee	
Gevolgen en juridisch kader				
① Gevolgen rijksbegroting *	Ja	☒	Nee	
① Gevolgen apparaatsuitgaven *	Ja	☒	Nee	
① Gevolgen voor regeldruk *	Ja	☒	Nee	
① Overeenstemming met JenV inzake wetgevingstoets en effectenanalyse *	Ja	Nee, met bijlage	Nee, zonder bijlage	☒ N.v.t.
① Overeenstemming met JenV inzake fouten- en misbruksignalering *	Ja	Nee, met bijlage	Nee, zonder bijlage	☒ N.v.t.
① Aan EU Notificatie voldaan *	Ja	Nee	☒ N.v.t.	
① Verplichting int. verdragen en/of Europese regelgeving *	Ja	☒	Nee	

Interdepartementale afstemming

① Overeenstemming BZK inzake beoordelingskader financiële/ bestuurlijke consequenties decentrale overheden en/of Caribisch Nederland *	Ja	Nee	☒ N.v.t.				
① Overeenstemming Aruba, Curaçao en Sint Maarten *	Ja	Nee	☒ N.v.t.				
① Ambtelijk afgestemd *	☒ Ja	Nee	☒ N.v.t.	in DG-overleg Urgenda			
① Overeenstemming bereikt op ambtelijk niveau *	☒ Ja	Nee	☒ N.v.t.				
Overeenstemming bereikt met	☒ AZ	☒ BZK	☒ EZK	☒ I&W	☒ SZW	☒ VWS	☒ LNV
	☒ BZ	☒ Def	☒ Fin	☒ OCW	☒ JenV	☒ BH&OS	
① Omschrijving geschilpunten							

Contactpersonen

	Contactpersoon 1	Contactpersoon 2
Naam *	5.1.2.e	5.1.2.e
Afdeling *	Directie Klimaat	Directie Klimaat
Telefoonnummer *	5.1.2.e	5.1.2.e
E-mailadres *	5.1.2.e @minezk.nl	5.1.2.e @minezk.nl

Handtekening bewindspersoon

Minister van Economische Zaken en Klimaat

Rijksoverheid

Aanbiedingsformulier voor MCKE

Aanbieding

① Van 1 *	Minister van Economische Zaken en Klimaat
Van 2	N.v.t.
① Mede namens 1	Selecteer
Mede namens 2	N.v.t.
Mede namens 3	N.v.t.
① Type voorstel *	Notitie

Titel en inhoud

① Titel *	Opgave en omvang van maatregelenpakket Urgenda
① Inhoud en doelstelling van het voorstel *	<p>Deze notitie gaat in op de opgave die benodigd is om uitvoering te geven aan het Urgenda-vonnis. In deze notitie wordt, aan de hand van de meest actuele ramingen van het PBL, de onzekerheden in de ramingen, en de maatregelen die het kabinet reeds heeft ingezet, een voorstel gedaan voor de minimale omvang van een maatregelenpakket.</p> <p>Om geloofwaardig te betogen dat het kabinet uitvoering geeft aan het vonnis, dient bij de samenstelling van het maatregelenpakket minimaal zicht te zijn op een CO2-reductie van ca. 7 Mton in 2020/2021. Gegeven de onzekerheden in de ramingen is een pakket dat op korte termijn meer dan 7 Mton reduceert wenselijk.</p>
① Voorgesteld besluit *	Anders nl.
Eigen formulering	De MCKE wordt gevraagd in te stemmen met het voorstel een maatregelenpakket samen te stellen waarbij minimaal zicht is op een CO2-reductie van ca. 7 Mton in 2020/2021, en bij voorkeur meer dan 7 Mton.

Behandeltraject

① Datum aanbieding *	10-mrt-2020
① Kenmerk *	DGKE-K/20071488
① Hamerstuk *	☒ Ja ☐ Nee
① Voorgaande behandeling *	☒ Ja ☐ Nee

Gevolgen en juridisch kader

- ① Gevolgen rijksbegroting * Ja Nee
- ① Gevolgen apparaatsuitgaven * Ja Nee
- ① Gevolgen voor regeldruk * Ja Nee
- ① Overeenstemming met JenV inzake wetgevingstoets en effectenanalyse * Ja Nee, met bijlage Nee, zonder bijlage N.v.t.
- ① Overeenstemming met JenV inzake fouten- en misbruikssignalering * Ja Nee, met bijlage Nee, zonder bijlage N.v.t.
- ① Aan EU Notificatie voldaan * Ja Nee N.v.t.
- ① Verplichting int. verdragen en/of Europese regelgeving * Ja Nee

Interdepartementale afstemming

- ① Overeenstemming BZK inzake beoordelingskader financiële/ bestuurlijke consequenties decentrale overheden en/of Caribisch Nederland * Ja Nee N.v.t.
- ① Overeenstemming Aruba, Curaçao en Sint Maarten * Ja Nee N.v.t.
- ① Ambtelijk afgestemd * Ja Nee N.v.t. in DG-overleg Urgenda
- ① Overeenstemming bereikt op ambtelijk niveau * Ja Nee N.v.t.
- Overeenstemming bereikt met AZ BZK EZK I&W SZW VWS LNV
 BZ Def Fin OCW JenV BH&OS
- ① Omschrijving geschilpunten

Contactpersonen

	Contactpersoon 1	Contactpersoon 2
① Naam *	5.1.2.e	5.1.2.e
Afdeling *	Directie Klimaat	Directie Klimaat
Telefoonnummer *	5.1.2.e	5.1.2.e
E-mailadres *	5.1.2.e @minezk.nl	5.1.2.e @minezk.nl

Handtekening bewindspersoon

Minister van Economische Zaken en Klimaat

Rijksoverheid

Aanbiedingsformulier

voor MCKE

Aanbieding

① Van 1 *	Minister van Economische Zaken en Klimaat
Van 2	N.v.t.
① Mede namens 1	Selecteer
Mede namens 2	N.v.t.
Mede namens 3	N.v.t.
① Type voorstel *	Notitie

Titel en inhoud

① Titel *	Timing van de besluitvorming en dekking maatregelenpakket Urgenda
① Inhoud en doelstelling van het voorstel *	<p>In de MCKE van 17 december 2019 als de MCKE van 4 februari 2020 is afgesproken dat ten aanzien van de besluitvorming over het aanvullende maatregelenpakket, indien mogelijk wordt aangesloten bij de reguliere besluitvormingsmomenten. Meer specifiek is afgesproken dat besluitvorming over het maatregelenpakket plaatsvindt bij VZN, tenzij eerdere besluitvorming opportuun is.</p> <p>Deze notitie gaat in op de i) timing van besluitvorming en ii) dekking van maatregelen.</p>
① Voorgesteld besluit *	Anders nl.
Eigen formulering	<p>De MCKE wordt gevraagd in te stemmen in te stemmen met de in de notitie voorgestelde beslispunten ten aanzien van de timing van besluitvorming en de dekking van het maatregelenpakket Urgenda.</p>

Behandeltraject

① Datum aanbieding *	10-mrt-2020
① Kenmerk *	DGKE-K/20071487
① Hamerstuk *	☐ Ja ☒ Nee
① Voorgaande behandeling *	☐ Ja ☒ Nee

Gevolgen en juridisch kader

- ① Gevolgen rijksbegroting * Ja Nee
- ① Gevolgen apparaatsuitgaven * Ja Nee
- ① Gevolgen voor regeldruk * Ja Nee
- ① Overeenstemming met JenV inzake wetgevingstoets en effectenanalyse * Ja Nee, met bijlage Nee, zonder bijlage N.v.t.
- ① Overeenstemming met JenV inzake fouten- en misbruikssignalering * Ja Nee, met bijlage Nee, zonder bijlage N.v.t.
- ① Aan EU Notificatie voldaan * Ja Nee N.v.t.
- ① Verplichting int. verdragen en/of Europese regelgeving * Ja Nee

Interdepartementale afstemming

- ① Overeenstemming BZK inzake beoordelingskader financiële/ bestuurlijke consequenties decentrale overheden en/of Caribisch Nederland * Ja Nee N.v.t.
- ① Overeenstemming Aruba, Curaçao en Sint Maarten * Ja Nee N.v.t.
- ① Ambtelijk afgestemd * Ja Nee N.v.t. in DG-overleg Urgenda
- ① Overeenstemming bereikt op ambtelijk niveau * Ja Nee N.v.t.
- Overeenstemming bereikt met AZ BZK EZK I&W SZW VWS LNV
 BZ Def Fin OCW JenV BH&OS
- ① Omschrijving geschilpunten

Contactpersonen

	Contactpersoon 1	Contactpersoon 2
① Naam *	5.1.2.e	5.1.2.e
Afdeling *	Directie Klimaat	Directie Klimaat
Telefoonnummer *	5.1.2.e	5.1.2.e
E-mailadres *	5.1.2.e @minezk.nl	5.1.2.e @minezk.nl

Handtekening bewindspersoon

Minister van Economische Zaken en Klimaat

Rijksoverheid

Aanbiedingsformulier

voor MCKE

Aanbieding

①	Van 1 *	Minister van Economische Zaken en Klimaat
	Van 2	N.v.t.
①	Mede namens 1	Selecteer
	Mede namens 2	N.v.t.
	Mede namens 3	N.v.t.
①	Type voorstel *	Notitie

Titel en inhoud

①	Titel *	Samenstelling maatregelenpakket Urgenda
①	Inhoud en doelstelling van het voorstel *	<p>In de MCKE van 4 februari jl. is de strategie vastgesteld om uitvoering te geven aan het Urgenda-vonnis. Onderdeel van die strategie is het vaststellen van een geloofwaardig aanvullend maatregelenpakket. Hierin zijn in totaal bijna 90 maatregelen geïnventariseerd door de betrokken departementen. In deze notitie wordt inzicht gegeven in:</p> <ul style="list-style-type: none"> i) de uitgangspunten van het kabinet voor de invulling van een pakket, ii) de geïnventariseerde maatregelen van het kabinet, iii) enkele constateringen op basis van deze uitgangspunten en iv) de samenstelling van diverse maatregelenpakketten (waarbij in de notitie onderscheid wordt gemaakt in de pakketten A1, A2, B1 en B2) .
①	Voorgesteld besluit *	Anders nl.
	Eigen formulering	<p>De MCKE wordt gevraagd: (i) in te stemmen met maatregelenpakket B1, en (iii) in aanvulling daarop te onderzoeken of één kolencentrale bereid is te sluiten voor een maximum van €300 miljoen (maatregelenpakket B2), en (iii) eventuele additionele maatregelen te bespreken.</p>

Behandeltraject

①	Datum aanbieding *	10-mrt-2020
①	Kenmerk *	DGKE-K/20071489
①	Hamerstuk *	☐ Ja ☒ Nee
①	Voorgaande behandeling *	☐ Ja ☒ Nee

Gevolgen en juridisch kader

- ① Gevolgen rijksbegroting * Ja Nee
- ① Gevolgen apparaatsuitgaven * Ja Nee
- ① Gevolgen voor regeldruk * Ja Nee
- ① Overeenstemming met JenV inzake wetgevingstoets en effectenanalyse * Ja Nee, met bijlage Nee, zonder bijlage N.v.t.
- ① Overeenstemming met JenV inzake fouten- en misbruikssignalering * Ja Nee, met bijlage Nee, zonder bijlage N.v.t.
- ① Aan EU Notificatie voldaan * Ja Nee N.v.t.
- ① Verplichting int. verdragen en/of Europese regelgeving * Ja Nee

Interdepartementale afstemming

- ① Overeenstemming BZK inzake beoordelingskader financiële/ bestuurlijke consequenties decentrale overheden en/of Caribisch Nederland * Ja Nee N.v.t.
- ① Overeenstemming Aruba, Curaçao en Sint Maarten * Ja Nee N.v.t.
- ① Ambtelijk afgestemd * Ja Nee N.v.t. in DG-overleg Urgenda
- ① Overeenstemming bereikt op ambtelijk niveau * Ja Nee N.v.t.
- Overeenstemming bereikt met AZ BZK EZK I&W SZW VWS LNV
 BZ Def Fin OCW JenV BH&OS
- ① Omschrijving geschilpunten

Contactpersonen

	Contactpersoon 1	Contactpersoon 2
① Naam *	5.1.2.e	5.1.2.e
Afdeling *	Directie Klimaat	Directie Klimaat
Telefoonnummer *	5.1.2.e	5.1.2.e
E-mailadres *	5.1.2.e @minezk.nl	5.1.2.e @minezk.nl

CONCEPT

Rijksoverheid

Aanbiedingsformulier

voor Ministerraad

Aanbieding

① Aanbiedingsformulier voor *

- (rijks)Ministerraad
- Ministerraad
- Rijksministerraad
- Onderraden
- Ministeriële Commissies
- Ambtelijke voorportalen

① Van 1 *

Minister van Economische Zaken en Klimaat

Van 2

N.v.t.

① Mede namens 1

Selecteer

Mede namens 2

N.v.t.

Mede namens 3

N.v.t.

① Type voorstel *

Brief aan de Tweede Kamer

Titel en inhoud

① Titel *

Klimaat- en Energieverkenning 2020 en uitvoering Urgendavonnis

① Inhoud en doelstelling van het voorstel *

Deze brief wordt behandeld in samenhang met het wetsvoorstel productiebeperking kolen dat in de MR van 27 november is aangehouden tot de MR van 4 december. De brief gaat in op de uitvoering van het Urgendavonnis en bespreekt hierbij de KEV2020 en de aanvullende maatregelen die genomen worden bij de kolencentrales: het wetsvoorstel productiebeperking kolen en de voortgang van de call for proposals om een centrale vrijwillige te laten sluiten. Beide maatregelen dragen significant bij aan de CO2-reductie op korte termijn en daarmee het Urgendavonnis. Daarnaast wordt ook nog gekeken naar energiebesparende maatregelen bij bedrijven.

① Voorgesteld besluit *

Het voorstel te aanvaarden en vervolgens aan de Tweede Kamer te zenden.

Behandeltraject

① Datum aanbieding *

02-dec-2020

① Kenmerk *

20300334

① Hamerstuk *

Ja Nee

① Voorgaande behandeling *

Ja Nee

CONCEPT

2 van 2
Aanbiedingsformulier voor Ministerraad

Gevolgen en juridisch kader

- ① Gevolgen rijksbegroting * Ja Nee
- ① Gevolgen apparaatsuitgaven * Ja Nee
- ① Gevolgen voor regeldruk * Ja Nee
- ① Overeenstemming met JenV inzake wetgevingstoets en effectenanalyse * Ja Nee, met bijlage Nee, zonder bijlage N.v.t.
- ① Overeenstemming met JenV inzake fouten- en misbruikssignalering * Ja Nee, met bijlage Nee, zonder bijlage N.v.t.
- ① Aan EU Notificatie voldaan * Ja Nee N.v.t.
- ① Verplichting int. verdragen en/of Europese regelgeving * Ja Nee

Interdepartementale afstemming

- ① Overeenstemming BZK inzake beoordelingskader financiële/ bestuurlijke consequenties decentrale overheden en/of Caribisch Nederland * Ja Nee N.v.t.
- ① Overeenstemming Aruba, Curaçao en Sint Maarten * Ja Nee N.v.t.
- ① Ambtelijk afgestemd * Ja Nee N.v.t.
- ① Overeenstemming bereikt op ambtelijk niveau * Ja Nee N.v.t.

Contactpersonen

	Contactpersoon 1	Contactpersoon 2
Naam *	5.1.2.e	5.1.2.e
Afdeling *	Directie Klimaat	Directie Elektriciteit
Telefoonnummer *	5.1.2.e	5.1.2.e
E-mailadres *	5.1.2.e @minezk.nl	5.1.2.e @minezk.nl

Handtekening bewindspersoon

Staatssecretaris van Economische Zaken en Klimaat

Rijksoverheid

Aanbiedingsformulier voor Ministerraad

Aanbieding

- ① Van 1 * Staatssecretaris van Economische Zaken en Klimaat
- Van 2 N.v.t.
- ① Mede namens 1 Selecteer
- Mede namens 2 N.v.t.
- Mede namens 3 N.v.t.
- ① Type voorstel * Notitie

Titel en inhoud

- ① Titel * Klimaatbeleid in demissionaire periode
- ① Inhoud en doelstelling van het voorstel * Deze notitie bevat een voorstel voor de wijze waarop kabinet omgaat met klimaatbeleid in demissionaire periode.
- ① Voorgesteld besluit * Anders nl.
- Eigen formulering Instemmen met de beslispunten opgenomen in de notitie.

Behandeltraject

- ① Datum aanbieding * 11-06-2021
- ① Kenmerk * DGKE/21152369
- ① Hamerstuk * Ja Nee
- ① Voorgaande behandeling * Ja Nee

Gevolgen en juridisch kader

- ① Gevolgen rijksbegroting * Ja Nee
- ① Gevolgen apparaatsuitgaven * Ja Nee
- ① Gevolgen voor regeldruk * Ja Nee
- ① Overeenstemming met JenV inzake wetgevingstoets en effectenanalyse * Ja Nee, met bijlage Nee, zonder bijlage N.v.t.
- ① Overeenstemming met JenV inzake fouten- en misbruikssignalering * Ja Nee, met bijlage Nee, zonder bijlage N.v.t.
- ① Aan EU Notificatie voldaan * Ja Nee N.v.t.
- ① Verplichting int. verdragen en/of Europese regelgeving * Ja Nee

Interdepartementale afstemming

- ① Overeenstemming BZK inzake beoordelingskader financiële/ bestuurlijke consequenties decentrale overheden en/of Caribisch Nederland * Ja Nee N.v.t.
- ① Overeenstemming Aruba, Curaçao en Sint Maarten * Ja Nee N.v.t.
- ① Ambtelijk afgestemd * Ja Nee N.v.t.
- ① Overeenstemming bereikt op ambtelijk niveau * Ja Nee N.v.t.

Contactpersonen

	Contactpersoon 1	Contactpersoon 2
Naam *	5.1.2.e	5.1.2.e
Afdeling *	Directie Klimaat	Directie Klimaat
Telefoonnummer *	5.1.2.e	5.1.2.e
E-mailadres *	5.1.2.e @minezk.nl	5.1.2.e @minezk.nl

CONCEPT

Rijksoverheid

Aanbiedingsformulier

voor Ministerraad

Aanbieding

① Aanbiedingsformulier voor *

- (rijks)Ministerraad
- Ministerraad
- Rijksministerraad
- Onderraden
- Ministeriële Commissies
- Ambtelijke voorportalen

① Van 1 *

Staatssecretaris van Economische Zaken en Klimaat

Van 2

N.v.t.

① Mede namens 1

Selecteer

Mede namens 2

N.v.t.

Mede namens 3

N.v.t.

① Type voorstel *

Notitie

Titel en inhoud

① Titel *

Kamerbrief uitvoering motie lid Thijssen

① Inhoud en doelstelling van het voorstel *

Deze kamerbrief beschrijft een voorstel voor de wijze waarop het kabinet uitvoering geeft aan de motie van het lid Thijssen die de regering oproept voor 1 juli de Tweede Kamer te informeren over de resterende opgave voor 2021 en welke aanvullende maatregelen mogelijk zijn voor de uitvoering van het Urgendavonnis, passend binnen het lange termijn klimaatbeleid van 2030 en 2050.

① Voorgesteld besluit *

Het voorstel te aanvaarden en vervolgens aan de Tweede Kamer te zenden.

Behandeltraject

① Datum aanbieding *

11-06-2021

① Kenmerk *

DGKE/21165552

① Hamerstuk *

☐ Ja	☒ Nee
-----------------------------	---

① Voorgaande behandeling *

☐ Ja	☒ Nee
-----------------------------	---

CONCEPT

2 van 2
Aanbiedingsformulier voor Ministerraad

Gevolgen en juridisch kader

- ① Gevolgen rijksbegroting *

Ja	☒	Nee
----	-------------------------------------	-----
- ① Gevolgen apparaatsuitgaven *

Ja	☒	Nee
----	-------------------------------------	-----
- ① Gevolgen voor regeldruk *

Ja	☒	Nee
----	-------------------------------------	-----
- ① Overeenstemming met JenV inzake wetgevingstoets en effectenanalyse *

Ja	☐	Nee, met bijlage	☐	Nee, zonder bijlage	☒	N.v.t.
----	--------------------------	------------------	--------------------------	---------------------	-------------------------------------	--------
- ① Overeenstemming met JenV inzake fouten- en misbruikssignalering *

Ja	☐	Nee, met bijlage	☐	Nee, zonder bijlage	☒	N.v.t.
----	--------------------------	------------------	--------------------------	---------------------	-------------------------------------	--------
- ① Aan EU Notificatie voldaan *

☐	Ja	☐	Nee	☒	N.v.t.
--------------------------	----	--------------------------	-----	-------------------------------------	--------
- ① Verplichting int. verdragen en/of Europese regelgeving *

☐	Ja	☒	Nee
--------------------------	----	-------------------------------------	-----

Interdepartementale afstemming

- ① Overeenstemming BZK inzake beoordelingskader financiële/ bestuurlijke consequenties decentrale overheden en/of Caribisch Nederland *

☐	Ja	☐	Nee	☒	N.v.t.
--------------------------	----	--------------------------	-----	-------------------------------------	--------
- ① Overeenstemming Aruba, Curaçao en Sint Maarten *

☐	Ja	☐	Nee	☒	N.v.t.
--------------------------	----	--------------------------	-----	-------------------------------------	--------
- ① Ambtelijk afgestemd *

☒	Ja	☐	Nee	☐	N.v.t.
-------------------------------------	----	--------------------------	-----	--------------------------	--------

 in ACKE
- ① Overeenstemming bereikt op ambtelijk niveau *

☒	Ja	☐	Nee	☐	N.v.t.
-------------------------------------	----	--------------------------	-----	--------------------------	--------
- Overeenstemming bereikt met

☒	AZ	☒	BZK	☒	EZK	☐	I&W	☒	SZW	☒	VWS	☒	LNV
☒	BZ	☒	Def	☒	Fin	☐	OCW	☒	JenV	☐	BH&OS		
- ① Omschrijving geschilpunten

Contactpersonen

	Contactpersoon 1	Contactpersoon 2
Naam *	5.1.2.e	5.1.2.e
Afdeling *	Directie Klimaat	Directie Klimaat
Telefoonnummer *	5.1.2.e	5.1.2.e
E-mailadres *	5.1.2.e @minezk.nl	5.1.2.e @minezk.nl

Handtekening bewindspersoon

Staatssecretaris van Economische Zaken en Klimaat

Rijksoverheid

Aanbiedingsformulier voor MCKE

Aanbieding

① Van 1 *	Staatssecretaris van Economische Zaken en Klimaat
Van 2	N.v.t.
① Mede namens 1	Selecteer
Mede namens 2	N.v.t.
Mede namens 3	N.v.t.
① Type voorstel *	Notitie

Titel en inhoud

① Titel *	Voorbereiding EZK begrotingsbehandeling – Klimaat
① Inhoud en doelstelling van het voorstel *	In bijgevoegde notitie wordt een voorstel gedaan voor de voorbereiding van de EZK begrotingsbehandeling voor het onderdeel Klimaat.
① Voorgesteld besluit *	Anders nl.
Eigen formulering	Kennisnemen van de notitie en een voorkeursoptie aangeven.

Behandeltraject

① Datum aanbieding *	7 oktober 2021
① Kenmerk *	EZK/DGKE-21250481
① Hamerstuk *	☐ Ja ☒ Nee
① Voorgaande behandeling *	☐ Ja ☒ Nee

Gevolgen en juridisch kader

- ① Gevolgen rijksbegroting * Ja Nee
- ① Gevolgen apparaatsuitgaven * Ja Nee
- ① Gevolgen voor regeldruk * Ja Nee
- ① Overeenstemming met JenV inzake wetgevingstoets en effectenanalyse * Ja Nee, met bijlage Nee, zonder bijlage N.v.t.
- ① Overeenstemming met JenV inzake fouten- en misbruikssignalering * Ja Nee, met bijlage Nee, zonder bijlage N.v.t.
- ① Aan EU Notificatie voldaan * Ja Nee N.v.t.
- ① Verplichting int. verdragen en/of Europese regelgeving * Ja Nee

Interdepartementale afstemming

- ① Overeenstemming BZK inzake beoordelingskader financiële/ bestuurlijke consequenties decentrale overheden en/of Caribisch Nederland * Ja Nee N.v.t.
- ① Overeenstemming Aruba, Curaçao en Sint Maarten * Ja Nee N.v.t.
- ① Ambtelijk afgestemd * Ja Nee N.v.t. in schriftelijke ronde in ambtelijk voorportaal ACKE
- ① Overeenstemming bereikt op ambtelijk niveau * Ja Nee N.v.t.
- Overeenstemming bereikt met AZ BZK EZK I&W SZW VWS LNV
 BZ Def Fin OCW JenV BH&OS
- ① Omschrijving geschilpunten

Contactpersonen

	Contactpersoon 1	Contactpersoon 2
① Naam *	5.1.2.e	5.1.2.e
Afdeling *	EZK/DGKE/Klimaat	EZK/DGKE/Klimaat
Telefoonnummer *	5.1.2.e	5.1.2.e
E-mailadres *	5.1.2.e @minezk.nl	5.1.2.e @minezk.nl

Handtekening bewindspersoon

Minister voor Klimaat en Energie

Rijksoverheid

Aanbiedingsformulier voor MCKE

Aanbieding

① Van 1 *

Minister voor Klimaat en Energie

① Type voorstel *

Notitie

Titel en inhoud

① Titel *

Stand van zaken uitwerking beleidsprogramma Klimaat en procesvoorstel invulling beleidstekort

① Inhoud en doelstelling van het voorstel *

Deze notitie bevat i) een stand van zaken van de uitwerking van het beleidsprogramma Klimaat, ii) een toelichting op de ontwikkeling van emissies op korte en langere termijn, en iii) een voorgesteld proces voor invulling van het beleidstekort.

① Voorgesteld besluit *

Anders nl.

Eigen formulering

Instemmen met de in de notitie opgenomen beslispunten

Behandeltraject

① Datum aanbieding *

19-apr-2022

① Kenmerk *

EZK/DGKE-22153277

① Hamerstuk *

☐ Ja	☒ Nee
-----------------------------	---

① Voorgaande behandeling *

☐ Ja	☒ Nee
-----------------------------	---

Gevolgen en juridisch kader

- ① Gevolgen rijksbegroting * Ja Nee
- ① Gevolgen apparaatsuitgaven * Ja Nee
- ① Gevolgen voor regeldruk * Ja Nee
- ① Overeenstemming met JenV inzake wetgevingstoets en effectenanalyse * Ja Nee, met bijlage Nee, zonder bijlage N.v.t.
- ① Overeenstemming met JenV inzake fouten- en misbruikssignalering * Ja Nee, met bijlage Nee, zonder bijlage N.v.t.
- ① Aan EU Notificatie voldaan * Ja Nee N.v.t.
- ① Verplichting int. verdragen en/of Europese regelgeving * Ja Nee

Interdepartementale afstemming

- ① Overeenstemming BZK inzake beoordelingskader financiële/ bestuurlijke consequenties decentrale overheden en/of Caribisch Nederland * Ja Nee N.v.t.
- ① Overeenstemming Aruba, Curaçao en Sint Maarten * Ja Nee N.v.t.
- ① Ambtelijk afgestemd * Ja Nee N.v.t. in ACKE
- ① Overeenstemming bereikt op ambtelijk niveau * Ja Nee N.v.t.
- Overeenstemming bereikt met AZ BZK EZK I&W SZW VWS LNV
 BZ Def Fin OCW JenV BH&OS
- ① Omschrijving geschilpunten

Contactpersonen

	Contactpersoon 1	Contactpersoon 2
① Naam *	5.1.2.e	5.1.2.e
Afdeling *	Directie Klimaat	Directie Klimaat
Telefoonnummer *	5.1.2.e	5.1.2.e
E-mailadres *	5.1.2.e @minezk.nl	5.1.2.e @minezk.nl

Kamerbrief – Uitvoering Urgendavonnis

MCKE 24 maart 2020

Geachte Voorzitter,

Op 20 december 2019 heeft de Hoge Raad arrest gewezen in het cassatieberoep van de Staat in de procedure tussen Stichting Urgenda en de Staat. Het cassatieberoep van de Staat is door de Hoge Raad verworpen. Als gevolg hiervan is het reductiebevel dat de rechtbank Den Haag aan de Staat heeft opgelegd onherroepelijk geworden. Dit bevel houdt in dat de Staat eraan gehouden is het gezamenlijke volume van de jaarlijkse Nederlandse emissies van broeikasgassen eind 2020 met minimaal 25% te verminderen ten opzichte van 1990.

Met voorliggende brief informeert het kabinet u over de aanvullende maatregelen die worden genomen om aan de opgave van het vonnis te voldoen. Het kabinet heeft hierbij nadrukkelijk oog voor de samenhang met de opgave van de stikstofproblematiek. Beide opgaven vragen immers om actie op korte termijn en in alle sectoren van de samenleving zijn maatregelen nodig om beide opgaven te realiseren. Het kabinet streeft naar een evenwichtige inzet van maatregelen over verschillende sectoren: het is voor het effect op een bedrijf, een ondernemer of een burger immers niet relevant voor welk specifieke doel een maatregel genomen moet worden; het is vooral van belang wat van hem of haar gevraagd wordt en hoe de overheid hier ondersteuning bij biedt.

De aanvullende maatregelen die het kabinet treft moeten uiteraard ook bezien worden in het licht van de impact van het Coronavirus. In Nederland zijn in dit kader vergaande en ingrijpende maatregelen getroffen, die een forse impact hebben op de samenleving en op het dagelijks leven van alle inwoners in Nederland. Het is evident dat de uitbraak van het coronavirus ook impact zal hebben op de mondiale, Europese en Nederlandse economie, en daarmee mogelijk ook voor de ontwikkeling van de CO₂-uitstoot. Het effect daarvan is nu nog moeilijk te voorspellen. De ontwikkelingen rondom het Corona-virus ontslaan het kabinet niet van haar verantwoordelijkheid om uitvoering te geven aan het vonnis. De aanvullende maatregelen die het kabinet in dit kader treft leiden mogelijk op beperkte schaal tot nieuwe economische activiteit. Het kabinet streeft er nadrukkelijk naar om bedrijven, bij de te nemen maatregelen, niet extra te belasten.

Mede namens de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit en de minister voor Milieu en Wonen, licht ik in deze brief toe hoe het kabinet invulling wil geven aan de uitvoering van het vonnis.¹ In deze brief zal ik achtereenvolgens ingaan op de omvang van de aanvullende opgave aan de hand van de meest recente ramingen van het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL), de uitgangspunten van het kabinet voor de uitwerking van maatregelen, een beschrijving van de maatregelen die het kabinet wil inzetten om aan het Urgenda-vonis te voldoen en een toelichting op het vervolgproces.

Reductieopgave

Om uitvoering te geven aan het Urgenda-vonis moet 25% broeikasgasreductie worden gerealiseerd in 2020 ten opzichte van 1990. Het kabinet baseert zich voor het vormgeven van haar klimaatbeleid op de ramingen van het PBL. In de Klimaat- en Energieverkenning (KEV) 2019 raamde het PBL de verwachte emissiereductie in 2020 op 23%, met een onzekerheidsbandbreedte van 19 – 26% (Kamerstuk 32 813, nr. 400). Daarmee bedroeg de reductieopgave voor uitvoering van het vonnis, zonder rekening te houden met nagenoeg alle maatregelen die het kabinet op 28 juni had aangekondigd (Kamerstuk 32 813 nr. 341), op basis van de middenwaarde nog ca. 5 Mton. Bij het uitkomen van de KEV 2019 heeft het kabinet aanvullende maatregelen aangekondigd die ook in 2020 en daarna tot extra CO₂-reductie leiden.

¹ Hiermee voldoe ik tevens aan de moties van het lid Sienot en Dik Faber om aan te geven met welk plan het kabinet uitvoering geeft aan het vonnis (Kamerstuk 35 236, nr. 10), het lid van der Lee, om voor 1 april een aanvullend pakket te presenteren (Kamerstuk 35 236, nr. 7), het lid van Raan om het risico te minimaliseren dat de ondergrens van minimaal 25% CO₂-reductie in 2020 gemist zou worden (Kamerstuk 35 235, nr. 6), en een toezegging uit het Wetgevingsoverleg Urgenda op 27 november 2019 om het effect van de maatregelen die het kabinet heeft ingezet om uitvoering te geven aan het Urgenda-vonis te verfijnen.

Op 17 december jl. heb ik uw Kamer nieuwe ramingen van het PBL gestuurd. Daaruit blijkt dat met de op dat moment meest actuele verwachtingen voor de brandstof-en CO₂-prijzen, de middenwaarde van de CO₂-emissiereductie volgens het PBL uitkomt op 20-21%. Dit percentage bevindt zich binnen de bandbreedte van de raming in de KEV 2019, maar is aanzienlijk lager dan de daarin geraamde middenwaarde van 23%. Dit komt overeen, wederom zonder rekening te houden met nagenoeg alle maatregelen die het kabinet al had aangekondigd, met een resterende reductieopgave van 9 - 11 Mton.

De geactualiseerde raming van PBL uit december laat zien dat de verwachte CO₂-uitstoot in 2020 omgeven is met onzekerheden. De CO₂-uitstoot fluctueert als gevolg van wijzigingen in brandstof- en CO₂-prijzen - en daarmee de inzet van kolen- en gascentrales in Nederland -, de weersomstandigheden en bredere economische ontwikkelingen. Om recht te doen aan deze onzekerheden en bijbehorende fluctuaties richt het kabinet zich voor de uitvoering van het Urgenda-vonnis op een maatregelenpakket dat *minimaal* de opgave realiseert die volgt uit de recente actualisatie van het PBL.

Net als in de KEV 2019 heeft het PBL in haar actualisatie, met uitzondering van de sluiting van de Hemweg-centrale die per 1 januari 2020 is gerealiseerd, geen rekening gehouden met de maatregelen die het kabinet op 28 juni en 1 november 2019 heeft aangekondigd om uitvoering te geven aan het Urgenda-vonnis. Ook de maatregelen die het kabinet op 13 november 2019 en 7 februari 2020 heeft aangekondigd om reductie van stikstofdepositie te realiseren leiden tot extra CO₂-reductie in 2020 (Kamerstukken 35334 nr. 1 en 35334, nr. L).² Het kabinet verwacht dat alle maatregelen die het kabinet al heeft aangekondigd een aanvullende CO₂-reductie van ca. 3 Mton opleveren, waardoor de aanvullende opgave voor het kabinet 6 – 8 Mton bedraagt. Dit is een forse en zware opgave.

Aanpak realisatie resterende reductieopgave kabinet

Met de maatregelen die het kabinet de afgelopen periode heeft genomen, zet het kabinet erop in dat op korte termijn significante CO₂-reductie kan worden gerealiseerd, terwijl voorkomen wordt dat het draagvlak voor het klimaatbeleid op de langere termijn wordt ondermijnd.³ Nog steeds acht het kabinet het van belang om maatregelen te treffen die zoveel mogelijk aansluiten bij deze uitgangspunten. Tegelijkertijd ziet het kabinet zich geconfronteerd met een dermate forse opgave dat meer ingrijpende maatregelen nodig zijn.

Het kabinet heeft de afgelopen periode gewerkt aan diverse maatregelen die snel uitvoerbaar zijn en ook zo veel als mogelijk kosteneffectief zijn, op draagvlak kunnen rekenen en handelingsperspectief bieden aan burgers en bedrijven om zelf mee te doen aan de transitie. Hierbij is ook de samenhang met stikstof nadrukkelijk meegewogen. Bij de uitwerking van maatregelen is ook dankbaar gekeken naar de aanvullende maatregelen die aangedragen zijn door Stichting Urgenda en betrokken stakeholders. Deze vormen onderdeel van dit maatregelenpakket en waar mogelijk trekt het kabinet gezamenlijk met hen op in de uitvoering van de maatregelen. Bij de keuze voor de te nemen extra maatregelen heeft het kabinet zich ook juridisch laten adviseren.

In december jl. is de Wet verbod op kolen bij elektriciteitsproductie in werking getreden. In aanvulling op deze wet kiest het kabinet ervoor om een forse CO₂-reductie te realiseren door de komende jaren de elektriciteitsproductie met kolen substantieel terug te dringen. Het kabinet richt zich op maatregelen die maximale CO₂-reductie realiseren, terwijl ook de leveringszekerheid gegarandeerd blijft. Uitgangspunt is dat de elektriciteitsproductie met kolen eind 2020 tijdelijk wettelijk verplicht wordt beperkt. Doel daarbij is om een aanvullende CO₂-reductie te realiseren van circa 5 tot 7,5 Mton, terwijl de centrales in de positie blijven om eventuele leveringszekerheidsrisico's op te vangen. De komende weken zal het kabinet deze maatregel

² Dit betreft bijvoorbeeld maatregelen die toezien op de reductie van het sterke broeikasgas op Chemelot, de ophoging van de sanering van de varkenshouderij, de beëindigings- en opkoopregeling voor veehouderijbedrijven, het belasten van het verbranden en storten van buitenlands afval, de snelheidsverlaging overdag en het stimuleren van energiebesparende maatregelen bij huishoudens.

³ Namelijk dat deze i) kosteneffectief zijn, ii) beperkte weglekeffecten kennen, iii) moeten kunnen rekenen op draagvlak en iv) aansluiten bij de afspraken uit het Klimaatakkoord.

verder uitwerken. Daarbij zal het kabinet ook nadrukkelijk bezien of het mogelijk is om op korte termijn, tegen een redelijk te achten vergoeding, nog een kolencentrale op basis van vrijwilligheid te sluiten. Voor de zomer zal ik uw Kamer nader informeren over de uitwerking van deze maatregelen en over de mogelijke gevolgen voor de werkgelegenheid. De insteek van het kabinet daarbij is uiteraard om eventuele negatieve gevolgen zo goed mogelijk op te vangen, op wijze die vergelijkbaar is met de aanpak die gevuld is bij de vroegtijdige sluiting van de Hemwegcentrale.,

Met de maatregelen rond de kolencentrales kan de resterende reductieopgave in potentie al geheel worden gerealiseerd. Om recht te doen aan de onzekerheden die er zijn rond deze maatregelen en de reductieopgave in z'n geheel, vindt het kabinet het belangrijk om meer zekerheid in te bouwen voor de uitvoering van het vonnis. Daarom neemt het kabinet, naast de maatregel gericht op kolencentrales, aanvullende maatregelen waarmee zowel op de korte termijn alsook in de jaren na 2020 extra reductie wordt gerealiseerd. Zo heb ik op 4 maart jl. al aangekondigd dat het budget van de voorjaarsronde voor de SDE+ met €2 miljard wordt verhoogd, zodat nog dit jaar extra hernieuwbare energieprojecten worden gerealiseerd (Kamerstuk 31 239, nr. 313).

Daarnaast heeft het kabinet de afgelopen periode in de industrie verschillende kosteneffectieve projecten geïdentificeerd waar op korte termijn de CO₂-uitstoot kan worden gereduceerd. Op dit moment werkt het kabinet samen met een aantal bedrijven aan concrete maatregelen, bijvoorbeeld voor de versnelde ombouw van installaties, procesoptimalisatie of installaties van CO₂-arme technieken. .

Ook wordt het door diverse maatregelen voor mensen gemakkelijker en goedkoper om zelf aan de slag te gaan met de verduurzaming van hun eigen woning, bijvoorbeeld door energie te besparen. [Daarnaast stelt het kabinet de komende jaren extra middelen ter beschikking voor een korting van de verhuurdersheffing voor woningcoöperaties die extra willen investeren in de verduurzaming van hun woningen.] Voor de glastuinbouw komt er extra subsidie beschikbaar voor innovatieve maatregelen die elektrificatie en energie-efficiëntie stimuleren en wordt de ondersteuning voor bedrijven om te voldoen aan de energiebesparingsverplichting verder geïntensiveerd. Net als bij het vorige maatregelenpakket ter uitvoering van het Urgenda vonnis neemt het kabinet CO₂-reducerende maatregelen die van belang zijn om te komen tot meer en beter hergebruik van grondstoffen en materialen in het kader van de transitie naar een circulaire economie.

In bijlage 1 bij deze brief is een overzicht opgenomen van alle aanvullende maatregelen die het kabinet neemt. In de bijlage 2 geef ik uitvoering aan de motie Van Raan (Kamerstuk 35 236, nr. 4) door voor de 14 aanvullende maatregelen die de afgelopen maanden door Stichting Urgenda zijn voorgesteld een kabinetsappreciatie te geven.

Dekking

Met alle boven genoemde maatregelen is op korte termijn een extra CO₂-reductie van [circa 8] Mton in zicht. De kosten van deze maatregelen zijn daarentegen ook fors. Het kabinet wil hiervoor, gegeven de overige urgente maatschappelijke opgaven die er liggen, geen beroep doen op aanvullende middelen. Daarom is maximaal gezocht naar mogelijkheden om de kosten binnen de bestaande middelen van de verschillende departementen op te vangen. Dat heeft ertoe geleid dat een aantal maatregelen door middel van kasschuiven op departementale begrotingen gedekt zal worden. Het overige deel van de maatregelen zal gedekt worden door gebruik te maken van de beschikbare ruimte de komende jaren in de middelen voor de SDE+ en de SDE++. Daarbij is geborgd dat deze inzet van middelen niet ten koste gaat van onze langetermijndoelen: deze inzet van middelen vormt dus geen beperking voor het realiseren van de afgesproken 49% CO₂-reductie in 2030.

Vervolg

Met deze maatregelen komt, rekening houdend met de eerdere maatregelenpakketten die het kabinet reeds heeft aangekondigd, het totale reductie-effect dat nog in de raming verwerkt moet worden in potentie op bijna 12 Mton. Met realisatie van de reductie van deze 12 Mton kan naar het oordeel van het kabinet dus in potentie voldaan worden aan de hiervoor genoemde restopgave van 9 tot 11 Mton. Het kabinet zal de uitvoering van de maatregelen per direct oppakken. Voor optimale effectiviteit van maatregelen wordt aangestuurd op een zo spoedig mogelijke

inwerkingtreding van de benodigde wet- en regelgeving, waarbij onder andere rekening moet worden gehouden met het doorlopen van staatssteunprocedures. Vanwege de doorlooptijd van diverse maatregelen, zal het volledige reductiepotentieel van maatregelen vermoedelijk in 2021 worden gerealiseerd.

Het kabinet houdt de ontwikkeling in de CO₂-uitstoot nauwlettend in de gaten en zal indien nodig aanvullende maatregelen bezien. In oktober dit jaar zal het PBL in de KEV 2020 een nieuwe integrale raming geven, die rekening houdt met actuele inzichten over het klimaat- en energiebeleid in Nederland en daarbuiten, inclusief actuele inschattingen van de CO₂- en brandstofprijzen, waarbij ook wordt ingegaan op de emissiecijfers voor 2020.

Hoogachtend,

Eric Wiebes
Minister van Economische Zaken en Klimaat

Bijlage 1 – Overzicht maatregelen

Hieronder is een overzicht opgenomen van de maatregelen die het kabinet treft.

Kolencentrales

Het kabinet werkt aan maatregelen gericht op de tijdelijke wettelijke beperking van de elektriciteitsproductie met kolen per eind 2020. Doel daarbij is om een aanvullende CO₂-reductie te realiseren van 5 tot 7,5 Mton. Daarbij zal het kabinet ook nadrukkelijk bezien of het mogelijk is om op korte termijn nog een kolencentrale op basis van vrijwilligheid te sluiten. Voor de zomer zal ik uw Kamer hierover nader informeren.

Stimulering specifieke maatregelen in de industrie

Het kabinet heeft de afgelopen periode projecten geïdentificeerd waarmee op korte termijn op kosteneffectieve wijze CO₂-reductie kan worden gerealiseerd. Op dit moment werkt het kabinet samen met een aantal bedrijven aan concrete maatregelen, bijvoorbeeld voor de versnelde ombouw van installaties, procesoptimalisatie of installaties van CO₂-arme technieken. Met deze maatregelen kan gezamenlijk circa 0,5- 0,9 Mton CO₂ worden gereduceerd.

Strengere controle F-gassen

De maatregel betreft het intensiveren van controles door de Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT) op lekkages van koelinstallaties en op illegale handel in F-gassen. Daarnaast wordt in 2020 onderzocht of er meer mogelijkheden voor stimulering van natuurlijke koudemiddelen binnen de bestaande financiële instrumenten zijn. Met deze maatregel kan circa 0 - 0,1 Mton CO₂ in worden gereduceerd.

Retour premie Koel- en vrieskasten

De maatregel ziet toe op het inzamelen en recycelen van oude koel- en vrieskasten met toepassing van een retour premie van minimaal €35 per oude koel- of vrieskast. De retour premie als financiële prikkel kan worden uitgevoerd binnen het reeds bestaande wettelijke systeem van uitgebreide producentenverantwoordelijkheid waarbinnen een correcte verwerking van Regeling afgedankte elektrische en elektronische apparatuur (Regeling AEEA) plaatsvindt. Met deze maatregel kan circa 0,1- 0,2 Mton CO₂ worden gereduceerd.

Circulaire maatregelen in de GWW

De maatregel is onderdeel van het eerste pakket Urgenda-maatregelen. De maatregel ziet toe op het ophogen van het budget bij Rijkswaterstaat voor circulaire maatregelen in de Grond-, weg- en waterbouw. Het gaat hier o.a. om nieuwe asfalt of betonmengsels en de toepassing van gerecycled staal. In een aantal van de komende contracten (zowel aanleg als onderhoudscontracten van droge en natte infrastructuur) die in 2020 en 2021 worden opgesteld, kan explicet worden gestuurd op CO₂-reductie. Met deze maatregel kan circa 0-0,1 Mton CO₂ worden gereduceerd.

Actieplan financiering energiebesparing

De maatregel ziet toe op het ondersteunen van de financiering van maatregelen met een grote impact op energiebesparing in de industrie. Aansluitend op het project 6-25 van de industriesector zal bekeken worden hoe de financiering van grootschalige energiebesparingsprojecten in de industrie kan worden versneld. Tegelijkertijd wordt ook het budget van de ISDE verruimd voor de komende drie jaar (met in totaal 100 miljoen euro), voor investeringen in duurzame energie door in het bijzonder het MKB. Met deze maatregel kan circa 0,1-0,2 Mton CO₂ worden gereduceerd.

Maatregelen in de gebouwde omgeving

Het gaat om een pakket aan maatregelen dat toeziet op reductie van energiegebruik bij huishoudens en MKB, het faciliteren van financiering van verduurzaming VVE's en het versnellen van verduurzaming van huur, koop en maatschappelijk vastgoed. Met dit pakket kan circa 0.2-0.5 Mton CO₂ worden gereduceerd.

Versterking en ondersteuning uitvoering energiebesparingsverplichting

Met de invoering van de informatieplicht, die per 1 juli 2019 is ingevoerd, is voor bedrijven - met name mkb - de uitvoering van de wordt voor energiebesparingsverplichting vergemakkelijkt. Via de Erkende Maatregelenlijsten worden bedrijven ondersteund om maatregelen te treffen die

kostenbesparend zijn en die zich in 5 jaar terugverdienen. Met deze additionele middelen worden achterblijvers opnieuw nadrukkelijker aangespoord en ondersteund de informatie aan te leveren en de energiebesparingsmaatregelen te treffen. Daarmee wordt ook een gelijk speelveld tussen mkb'ers beter gewaarborgd. Met deze maatregel kan circa 0 - 0,2 Mton CO₂ worden gereduceerd.

LED in de glastuinbouw

Maatregel ziet toe op subsidiering via de bestaande Energie-efficiëntie Glastuinbouw (EG-)regeling. Hiermee kan de SONT-verlichting (de algemeen toegepaste assimilatieverlichting in kassen) worden vervangen door full spectrum LED-verlichting (eventueel op gelijkstroom) met een equivalente lichtopbrengst. Met deze maatregel kan circa 0,05 Mton CO₂ worden gereduceerd.

Extra budget voorjaarsronde SDE+

Deze maatregel ziet toe op het ophogen van het budget voor de voorjaarsronde met 2 miljard euro naar 4 miljard euro. Dit is reeds aangekondigd door het Kabinet in de kamerbrief van 4 maart. Met deze maatregel is er meer geld beschikbaar voor onder meer zon op dak en kan circa 0,4 Mton CO₂ worden gereduceerd.

Maatregelen in de landbouw gericht op reductie van stikstofdepositie

Het kabinet heeft op 7 februari maatregelen in het kader van de stikstofaanpak aangekondigd (Kamerstuk 35334, nr. L)⁴. Met deze maatregelen wordt de emissie van zowel stikstof als broeikasgassen verminderd. De maatregelen leiden tot een aanvullende reductie waarbij de omvang afhankelijk is van daadwerkelijke uitwerking van de maatregelen.

Stimulering toepassing biobased en gerecyclede plastics

De maatregel ziet toe op meer toepassing van biobased en gerecyclede plastics en sturen op betere kwaliteit van het gerecycled materiaal zodat het toegepast kan worden. De maatregel vraagt om wettelijke verankering en afstemming met Europa in het kader van de interne markt. Tegelijkertijd wordt onderzocht of en hoe tot een hergebruiksdoelstelling te komen. Vooruitlopend op beide maatregelen wordt ingezet op voortvarende uitvoering van het Nederlandse en Europese Plastic Pact waar beide elementen al in terugkomen. Met deze maatregel kan op termijn naar schatting 0,15 Mton CO₂ in 2025 en 0,30 Mton CO₂ in 2030 worden gereduceerd.

⁴ Dit betreft bijvoorbeeld maatregelen die toezien op de ophoging van de sanering van de varkenshouderij en de beëindigings- en opkoopregeling voor veehouderijbedrijven.

Bijlage 2 – Kabinetsappreciatie 14 aanvullende maatregelen Stichting Urgenda

Het kabinet waardeert de inzet waarmee Urgenda en de betrokken stakeholders nog 14 aanvullende maatregelen bij het 40-puntenplan hebben uitgewerkt. In de Kamerbrief van 1 november 2019, heb ik reeds op de eerste 40 maatregelen uit het 40-puntenplan gereageerd. Het kabinet heeft ook de aanvullende maatregelen zorgvuldig bestudeerd en meegenomen in de uitwerking van het maatregelenpakket dat bijdraagt aan het realiseren van CO₂-reductie op korte termijn.

Het merendeel van de maatregelen aangedragen door Stichting Urgenda is op enigerlei wijze onderdeel van het maatregelenpakket van het kabinet. Daarbij is prioriteit gegeven aan maatregelen die kosteneffectief en snel uitvoerbaar zijn, kunnen rekenen op draagvlak in de samenleving en handelingsperspectief bieden aan de burger. Een deel van deze maatregelen zijn niet door het kabinet overgenomen omdat ze naar verwachting geen of zeer beperkt CO₂-reducerend effect hebben in 2020, bijvoorbeeld vanwege de doorlooptijd van de maatregel of omdat nader onderzoek nodig is voordat de maatregel kan worden geïmplementeerd.

De onderstaande tabel bevat een overzicht van de aanvullende maatregelen, die door Urgenda, in aanvulling op het 40-puntenplan, zijn voorgesteld. Hierbij is aangegeven of en op welke wijze deze door het kabinet wordt opgepakt en wanneer deze reeds onderdeel is van de reeds door het kabinet ingezette maatregelen.

Kabinetappreciatie 14 aanvullende maatregelen Stichting Urgenda

#	Maatregel	Appreciatie
41	Extra LED in huishoudens	Met de door het kabinet aangekondigde maatregelen in de gebouwde omgeving worden huishoudens geholpen bij het treffen van energiebesparende maatregelen.
42	Gratis doorvoerstekker tegen sluipverbruik	Met de door het kabinet aangekondigde maatregelen in de gebouwde omgeving worden huishoudens geholpen bij het treffen van energiebesparende maatregelen.
43	Actieplan inwisselen koelkasten	Met de door het kabinet aangekondigde maatregel voor een retourpremiesysteem voor koel en vrieskasten binnen het reeds bestaande wettelijke systeem van uitgebreide producentenverantwoordelijkheid, worden huishoudens gestimuleerd om oude koelkasten in te leveren. binnen het bestaande inzamel en recycle systeem.
44	Strengere controle op F-gassen	Deze maatregel maakt deel uit van het door het kabinet aangekondigde maatregelenpakket.
45	Minder stikstof in de landbouw	Deze maatregel is gericht op het nemen van maatregelen die (versneld) bijdragen aan het op termijn realiseren van kringlooplandbouw. Het kabinet heeft op 7 februari maatregelen in het kader van de stikstofaanpak aangekondigd die hier goed op aansluiten (Kamerstuk 35334, nr. L) ⁵ .
46	Doe de deur dicht	Met de door het kabinet aangekondigde maatregelen in de gebouwde omgeving wordt ook het MKB geholpen bij het treffen van energiebesparende maatregelen.
47	Ambitieuzer plan voor plastics	De maatregel in het pakket ziet toe op meer toepassing van biobased en gerecyclede plastics en stuurt op betere kwaliteit van het gerecycled materiaal zodat het toegepast kan worden.
48	Innovaties in de transportsector	Deze maatregel wordt niet door het kabinet overgenomen, omdat ze onvoldoende perspectief bieden om op korte termijn tot substantiële CO2-reductie te leiden.
49	Groen en gezond wonen	De uitvoering van deze- op zich positieve- maatregel ligt primair bij gemeenten en de desbetreffende maatschappelijke partijen. Een deel van de voorstellen in deze maatregel maken al deel uit van programma's als 'Jong leren eten' en 'Duurzaam Door' of zijn onderdeel van het Deltaplan Biodiversiteit. Het betreft in zijn uitvoering ook grotendeels gemeentelijk beleid. Het kabinet is bereid te verkennen op welke manier deze voorstellen binnen het bestaande beleid verder ondersteund kunnen worden, o.a. door de andere overheden aan te spreken op hun inzet.
50	Ruim je data op	Deze maatregel wordt niet door het kabinet overgenomen. Voor overheidsinstanties en hun IT-afdelingen gelden bovengemiddeld hoge eisen aan de beschikbaarheid en veiligheid van data.
51	Anders verdoven	Voor de uitvoering van deze maatregelen zijn de professionals en wetenschappelijke verenigingen die de richtlijnen voor de zorg opstellen verantwoordelijk. Zij beschikken ook over de nodige expertise. De door Urgenda voorgestelde maatregelen worden vanuit het programma Duurzame Zorg (Green Deal 226, voor een duurzame zorg) bespreekbaar gemaakt en gestimuleerd. Daarnaast wordt door VWS de realisatie van de groene operatiekamer gefaciliteerd

⁵ Dit betreft bijvoorbeeld maatregelen die toezien op de ophoging van de sanering van de varkenshouderij en de beëindigings- en opkoopregeling voor veehouderijbedrijven.

52	Spanningsoptimalisatie	Deze maatregel bestaat uit vier sub-maatregelen. Sub-maatregelen #1 en #4 worden niet door het kabinet overgenomen omdat het, afgezien van het risico op marktverstoring, niet op korte termijn tot substantiële CO2-reductie leidt. Voor huishoudens 'kleinverbruikers' geldt dat potentie voor reductie ligt bij specifieke groep met bepaalde elektrische apparatuur, wat de doelmatigheid maatregel beperkt. Ook voor bedrijven ('grootverbruikers') lijkt doelmatigheid beperkt, Voor hen geldt dat zij, afgezien van de relevantie van netspanning voor hun eigen apparatuur, nu reeds diverse prikkels hebben om hun processen te optimaliseren (o.a. financieel voor blindvermogen). De sub-maatregelen #2 en #3 zijn slechts beperkt toepasbaar, en hebben daarom naar verwachting een zeer beperkt CO2-effect op de korte termijn. De maatregelen vragen tevens nader onderzoek naar de terugverdientijd, dit zal meegenomen worden bij de actualisatie van de EML.
53	Rem op kalveren-, geiten- en schapensectoren	Het kabinet neemt deze maatregel niet over. Bepalend voor de omvang van deze sectoren is vergunningverlening door bevoegd gezag (milieuvergunning, vergunning Wet Natuurbescherming).
54	Extra SDE+ voor zon op dak	Het kabinet heeft op 4 maart aangekondigd het budget voor de voorjaarsronde met 2 miljard euro naar 4 miljard euro op te hogen (Kamerstuk 31239 nr. 313)

Ministerie van Economische Zaken
en Klimaat

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

De Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Binnenhof 4
2513 AA DEN HAAG

Directoraat-generaal Klimaat en Energie
Directie Klimaat
Bezoekadres
Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag
Postadres
Postbus 20401
2500 EK Den Haag
Overheidsidentificatienr
00000001003214369000
T 070 379 8911 (algemeen)
F 070 378 6100 (algemeen)
www.rijksoverheid.nl/ezk

Datum
Betreft Aanvullende maatregelen uitvoering Urgenda-vonis
Geachte Voorzitter,

Ons kenmerk
DGKE-K / 20085445
Bijlage(n)
2

Op 20 december 2019 heeft de Hoge Raad arrest gewezen in het cassatieberoep van de Staat in de procedure tussen Stichting Urgenda en de Staat. Het cassatieberoep van de Staat is door de Hoge Raad verworpen. Als gevolg hiervan is het reductiebevel dat de rechtbank Den Haag aan de Staat heeft opgelegd onherroepelijk geworden. Dit bevel houdt in dat de Staat eraan gehouden is het gezamenlijke volume van de jaarlijkse Nederlandse emissies van broeikasgassen eind 2020 met minimaal 25% te verminderen ten opzichte van 1990.

In tijden van grote onzekerheid rond het Corona-virus, zullen velen dit vonnis niet beschouwen als hun hoogste prioriteit – waar zorgen bestaan over gezondheid lijken andere kwesties minder acuut. Deze ontslaan het kabinet echter niet van haar verantwoordelijkheid om uitvoering te geven aan het vonnis. De aanvullende maatregelen die het kabinet in dit kader treft, leiden mogelijk op beperkte schaal tot nieuwe economische activiteit. Het kabinet streeft er nadrukkelijk naar om bedrijven, bij de te nemen maatregelen, niet extra te belasten.

De opgave zelf moet uiteraard ook bezien worden in het licht van de impact van het Corona-virus. In Nederland zijn in dit kader vergaande en ingrijpende maatregelen getroffen, die een forse impact hebben op de samenleving en op het dagelijks leven van alle inwoners in Nederland. Het is evident dat de uitbraak van het Corona-virus ook impact zal hebben op de mondiale, Europese en Nederlandse economie en daarmee mogelijk ook voor de ontwikkeling van de CO₂-uitstoot. Het effect daarvan is nu nog moeilijk te voorspellen.

Met voorliggende brief informeert het kabinet u over de aanvullende maatregelen die worden genomen om aan de opgave van het vonnis te voldoen. Het kabinet heeft hierbij nadrukkelijk oog voor de samenhang met de opgave van de stikstofproblematiek. Beide opgaven vragen immers om actie op korte termijn en in alle sectoren van de samenleving zijn maatregelen nodig om beide opgaven te realiseren. Het kabinet streeft naar een evenwichtige inzet van maatregelen over verschillende sectoren: het is voor het effect op een bedrijf, een ondernemer of een burger immers niet relevant voor welk specifieke doel een maatregel genomen moet worden; het is vooral van belang wat van hem of haar gevraagd wordt en hoe de overheid hier ondersteuning bij biedt.

Mede namens de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit en de minister voor Milieu en Wonen, licht ik in deze brief toe hoe het kabinet invulling wil geven aan de uitvoering van het vonnis.¹ In deze brief zal ik achtereenvolgens ingaan op de omvang van de aanvullende opgave aan de hand van de meest recente ramingen van het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL), de uitgangspunten van het kabinet voor de uitwerking van maatregelen, een beschrijving van de maatregelen die het kabinet wil inzetten om aan het Urgenda-vonnis te voldoen en een toelichting op het vervolgproces.

Reductieopgave

Om uitvoering te geven aan het Urgenda-vonnis moet 25% broeikasgasreductie worden gerealiseerd in 2020 ten opzichte van 1990. Het kabinet baseert zich voor het vormgeven van haar klimaatbeleid op de ramingen van het PBL. In de Klimaat- en Energieverkenning (KEV) 2019 raamde het PBL de verwachte emissiereductie in 2020 op 23%, met een onzekerheidsbandbreedte van 19 – 26% (Kamerstuk 32 813, nr. 400). Daarmee bedroeg de reductieopgave voor uitvoering van het vonnis, zonder rekening te houden met nagenoeg alle maatregelen die het kabinet op 28 juni had aangekondigd (Kamerstuk 32 813 nr. 341), op basis van de middenwaarde nog ca. 5 Mton. Bij het uitkomend van de KEV 2019 heeft het kabinet aanvullende maatregelen aangekondigd die ook in 2020 en daarna tot extra CO₂-reductie leiden.

Op 17 december jl. heb ik uw Kamer nieuwe ramingen van het PBL gestuurd. Daaruit blijkt dat met de op dat moment meest actuele verwachtingen voor de brandstof- en CO₂-prijzen, de middenwaarde van de CO₂-emissiereductie volgens het PBL uitkomt op 20-21%. Dit percentage bevindt zich binnen de bandbreedte van de raming in de KEV 2019, maar is aanzienlijk lager dan de daarin geraamde middenwaarde van 23%. Dit komt overeen, wederom zonder rekening te houden met nagenoeg alle maatregelen die het kabinet al had aangekondigd, met een resterende reductieopgave van 9 - 11 Mton.

De geactualiseerde raming van PBL uit december laat zien dat de verwachte CO₂-uitstoot in 2020 omgeven is met onzekerheden. De CO₂-uitstoot fluctueert als gevolg van wijzigingen in brandstof- en CO₂-prijzen (en daarmee de inzet van kolen- en gascentrales in Nederland), de weersomstandigheden en bredere economische ontwikkelingen. Om recht te doen aan deze onzekerheden en bijbehorende fluctuaties richt het kabinet zich voor de uitvoering van het Urgenda-vonnis op een maatregelenpakket dat *minimaal* de opgave realiseert die volgt uit de recente actualisatie van het PBL.

Net als in de KEV 2019 heeft het PBL in haar actualisatie, met uitzondering van de sluiting van de Hemweg-centrale die per 1 januari 2020 is gerealiseerd, geen

¹ Hiermee voldoe ik tevens aan de moties van de leden Sienot en Dik Faber om aan te geven met welk plan het kabinet uitvoering geeft aan het vonnis (Kamerstuk 35 236, nr. 10), het lid Van der Lee, om voor 1 april een aanvullend pakket te presenteren (Kamerstuk 35 236, nr. 7), het lid Van Raan om het risico te minimaliseren dat de ondergrens van minimaal 25% CO₂-reductie in 2020 gemist zou worden (Kamerstuk 35 235, nr. 6), en een toezegging uit het Wetgevingsoverleg Urgenda op 27 november 2019 om het effect van de maatregelen die het kabinet heeft ingezet om uitvoering te geven aan het Urgenda-vonnis te verfijnen.

rekening gehouden met de maatregelen die het kabinet op 28 juni en 1 november 2019 heeft aangekondigd om uitvoering te geven aan het Urgenda-vonnis. Ook de maatregelen die het kabinet op 13 november 2019 en 7 februari 2020 heeft aangekondigd om reductie van stikstofdepositie te realiseren leiden tot extra CO₂-reductie in 2020 (Kamerstuk 35334 nr. 1 en 35334, nr. L).² Het kabinet verwacht dat alle maatregelen die het kabinet al heeft aangekondigd een aanvullende CO₂-reductie van ca. 3 Mton opleveren, waardoor de aanvullende opgave voor het kabinet 6 – 8 Mton bedraagt. Dit is een forse en zware opgave.

Aanpak realisatie resterende reductieopgave kabinet

Met de maatregelen die het kabinet de afgelopen periode heeft genomen, zet het kabinet erop in dat op korte termijn significante CO₂-reductie kan worden gerealiseerd, terwijl voorkomen wordt dat het draagvlak voor het klimaatbeleid op de langere termijn wordt ondermijnd.³ Nog steeds acht het kabinet het van belang om maatregelen te treffen die zoveel mogelijk aansluiten bij deze uitgangspunten. Tegelijkertijd ziet het kabinet zich geconfronteerd met een dermate forse opgave dat meer ingrijpende maatregelen nodig zijn.

Het kabinet heeft de afgelopen periode gewerkt aan diverse maatregelen die snel uitvoerbaar zijn en ook zo veel als mogelijk kosteneffectief zijn, op draagvlak kunnen rekenen en handelingsperspectief bieden aan burgers en bedrijven om zelf mee te doen aan de transitie. Hierbij is ook de samenhang met stikstof nadrukkelijk meegewogen. Bij de uitwerking van maatregelen is ook dankbaar gekeken naar de aanvullende maatregelen die aangedragen zijn door Stichting Urgenda en betrokken stakeholders. Deze vormen onderdeel van dit maatregelenpakket en waar mogelijk trekt het kabinet gezamenlijk met hen op in de uitvoering van de maatregelen. Bij de keuze voor de te nemen extra maatregelen heeft het kabinet zich ook juridisch laten adviseren.

Kolencentrales

In december jl. is de Wet verbod op kolen bij elektriciteitsproductie in werking getreden. In aanvulling op deze wet kiest het kabinet ervoor om een forse CO₂-reductie te realiseren door de komende jaren de elektriciteitsproductie met kolen substantieel terug te dringen. Het kabinet richt zich op maatregelen die maximale CO₂-reductie realiseren, terwijl ook de leveringszekerheid gegarandeerd blijft. Uitgangspunt is dat de elektriciteitsproductie met kolen eind 2020 tijdelijk wettelijk verplicht wordt beperkt tegen een passende nadeelcompensatie. *Mocht in de consultatie over die wetgeving blijken dat een exploitant er de voorkeur aan geeft om de productie vroegtijdig te staken, dan is het kabinet bereid om dit te verkennen. In alle gevallen zal het kabinet zich inspannen om eventuele negatieve gevolgen voor de werkgelegenheid zo goed mogelijk op te vangen.*

Doel daarbij is om een aanvullende CO₂-reductie te realiseren van circa 5 tot 7,5 Mton, terwijl de centrales in de positie blijven om eventuele leveringszekerheidsrisico's op te vangen. De komende weken zal het kabinet deze

² Dit betreft bijvoorbeeld maatregelen die toezien op de reductie van het sterke broeikasgas op Chemelot, de ophoging van de sanering van de varkenshouderij, de beëindigings- en opkoopregeling voor veehouderijbedrijven, het belasten van het verbranden en storten van buitenlands afval, de snelheidsverlaging overdag en het stimuleren van energiebesparende maatregelen bij huishoudens.

³ Namelijk dat deze i) kosteneffectief zijn, ii) beperkte weglekeffecten kennen, iii) moeten kunnen rekenen op draagvlak en iv) aansluiten bij de afspraken uit het Klimatakkkoord.

maatregel verder uitwerken. Daarbij zal het kabinet ook bezien of het mogelijk is om op korte termijn, tegen een redelijk te achten vergoeding, nog een kolencentrale op basis van vrijwilligheid te sluiten. Voor de zomer zal ik uw Kamer nader informeren over de uitwerking van deze maatregelen en over de mogelijke gevolgen voor de werkgelegenheid. De insteek van het kabinet daarbij is uiteraard om eventuele negatieve gevolgen zo goed mogelijk op te vangen, op een wijze die vergelijkbaar is met de aanpak die gevolgd is bij de vroegtijdige sluiting van de Hemwegcentrale.

De mogelijke impact van het coronavirus op de elektriciteitsmarkt is onzeker. Juist vanwege onzekerheden constateerde TenneT dat er mogelijk leveringszekerheidsproblemen zouden kunnen ontstaan bij het sluiten van drie kolencentrales. Om die reden hebben we van die optie afgezien waardoor er kolencapaciteit voor de periode tot 2030 resteert om een rol te spelen bij evt. leveringszekerheidsproblemen. Ook bij het volledig sluiten van 1 kolencentrale kunnen de resterende kolencentrales hierbij een rol spelen. De komende periode wordt gemonitord of de Corona-crisis tot extra risico voor leveringszekerheid leidt. Indien dat risico ontstaat en blijvend zou zijn wordt daarmee uiteraard rekening gehouden bij de uitwerking van maatregelen ter vermindering van de inzet van kolencentrales.

Overige maatregelen

Met de maatregelen rond de kolencentrales kan de resterende reductieopgave in potentie al geheel worden gerealiseerd. Om recht te doen aan de onzekerheden die er zijn rond deze maatregelen en de reductieopgave in z'n geheel, vindt het kabinet het belangrijk om meer zekerheid in te bouwen voor de uitvoering van het vonnis. Daarom neemt het kabinet, naast de maatregel gericht op kolencentrales, aanvullende maatregelen waarmee zowel op de korte termijn alsook in de jaren na 2020 extra reductie wordt gerealiseerd. Zo heb ik op 4 maart jl. al aangekondigd dat het budget van de voorjaarsronde voor de SDE+ met €2 miljard wordt verhoogd, zodat nog dit jaar extra hernieuwbare energieprojecten worden gerealiseerd (Kamerstuk 31 239, nr. 313).

Daarnaast heeft het kabinet de afgelopen periode in de industrie verschillende kosteneffectieve projecten geïdentificeerd waar op korte termijn de CO₂-uitstoot kan worden gereduceerd. Op dit moment werkt het kabinet samen met een aantal bedrijven aan concrete maatregelen, bijvoorbeeld voor de versnelde ombouw van installaties, procesoptimalisatie of installaties van CO₂-arme technieken en extra reductie van lachgasemissie.

Ook wordt het door diverse maatregelen voor mensen gemakkelijker en goedkoper om zelf aan de slag te gaan met de verduurzaming van hun eigen woning, bijvoorbeeld door energie te besparen. Daarnaast stelt het kabinet de komende jaren extra middelen ter beschikking voor een korting van de verhuurdersheffing voor woningcoöperaties die extra willen investeren in de verduurzaming van hun woningen. Voor de glastuinbouw komt er extra subsidie beschikbaar voor innovatieve maatregelen die elektrificatie en energie-efficiëntie stimuleren. Het kabinet realiseert zich dat de impact van de Coronacrisis voor deze sector groot is, maar wil de sector toch deze subsidiemogelijkheid bieden.

Tevens wordt de ondersteuning voor bedrijven om te voldoen aan de energiebesparingsverplichting verder geïntensiveerd. Net als bij het vorige maatregelenpakket ter uitvoering van het Urgenda-vonis neemt het kabinet CO₂-reducerende maatregelen die van belang zijn om te komen tot meer en beter hergebruik van grondstoffen en materialen in het kader van de transitie naar een circulaire economie.

Met alle bovengenoemde maatregelen is op korte termijn een extra CO₂-reductie van meer dan 8 Mton in zicht. In bijlage 1 bij deze brief is een overzicht opgenomen van alle aanvullende maatregelen die het kabinet neemt. In de bijlage 2 geef ik uitvoering aan de motie Van Raan (Kamerstuk 35 236, nr. 4) door voor de 14 aanvullende maatregelen die de afgelopen maanden door Stichting Urgenda zijn voorgesteld een kabinetsappreciatie te geven.

Dekking

Zoals hierboven aangegeven wordt met deze maatregelen op korte termijn een forse aanvullende reductie gerealiseerd. De kosten van deze maatregelen zijn daarentegen ook fors. Het kabinet wil hiervoor, gegeven de overige urgente maatschappelijke opgaven die er liggen, geen beroep doen op aanvullende middelen. Daarom is maximaal gezocht naar mogelijkheden om de kosten binnen de bestaande middelen van de verschillende departementen op te vangen. Dat heeft ertoe geleid dat een aantal maatregelen in de gebouwde omgeving door middel van kasschuiven op de begroting van BZK gedekt zullen worden. U wordt hierover bij Voorjaarsnota geïnformeerd.

Het overige deel van de maatregelen zal gedekt worden door gebruik te maken van de beschikbare ruimte de komende jaren in de middelen voor de SDE+ en de SDE++. Daarbij is geborgd dat deze inzet van middelen niet ten koste gaat van onze langetermijndoelen: deze inzet van middelen vormt dus geen beperking voor het realiseren van de afgesproken 49% CO₂-reductie in 2030.

Vervolg

Met deze maatregelen komt, rekening houdend met de eerdere maatregelenpakketten die het kabinet reeds heeft aangekondigd, het totale reductie-effect dat nog in de raming verwerkt moet worden in potentie op 11 tot 12 Mton. Met realisatie van deze reductie kan naar het oordeel van het kabinet dus in potentie voldaan worden aan de hiervoor genoemde restopgave van 9 tot 11 Mton. Het kabinet zal de uitvoering van de maatregelen per direct oppakken. Voor optimale effectiviteit van maatregelen wordt aangestuurd op een zo spoedig mogelijke inwerkingtreding van de benodigde wet- en regelgeving, waarbij onder andere rekening moet worden gehouden met het doorlopen van staatssteunprocedures. Vanwege de doorlooptijd van de uitvoering van diverse maatregelen, zal het volledige reductiepotentieel van maatregelen vermoedelijk in 2021 worden gerealiseerd.

Het kabinet houdt de ontwikkeling in de CO₂-uitstoot nauwlettend in de gaten en zal indien nodig aanvullende maatregelen bezien. In oktober dit jaar zal het PBL in de KEV 2020 een nieuwe integrale raming geven, die rekening houdt met actuele inzichten over het klimaat- en energiebeleid in Nederland en daarbuiten, inclusief

**Directoraat-generaal Klimaat
en Energie**
Directie Klimaat

actuele inschattingen van de CO₂- en brandstofprijzen, waarbij ook wordt ingegaan op de emissiecijfers voor 2020.

Ons kenmerk
DGKE-K / 20085445

Eric Wiebes
Minister van Economische Zaken en Klimaat

Bijlage 1 – Overzicht maatregelen

Hieronder is een overzicht opgenomen van de maatregelen die het kabinet treft.

Kolencentrales

Het kabinet werkt aan maatregelen gericht op de tijdelijke wettelijke beperking van de elektriciteitsproductie met kolen per eind 2020. Doel daarbij is om een aanvullende CO₂-reductie te realiseren van 5 tot 7,5 Mton. Daarbij zal het kabinet ook bezien of het mogelijk is om op korte termijn nog een kolencentrale op basis van vrijwilligheid te sluiten. Voor de zomer zal ik uw Kamer hierover nader informeren.

Stimulering specifieke maatregelen in de industrie

Het kabinet heeft de afgelopen periode projecten geïdentificeerd waarmee op korte termijn op kosteneffectieve wijze CO₂-reductie kan worden gerealiseerd. Op dit moment werkt het kabinet samen met een aantal bedrijven aan concrete maatregelen, bijvoorbeeld voor de versnelde ombouw van installaties, procesoptimalisatie of installaties van CO₂-arme technieken. Met deze maatregelen kan gezamenlijk circa 0,5- 0,9 Mton CO₂ worden gereduceerd.

Strengere controle F-gassen

De maatregel betreft het intensiveren van controles door de Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT) op lekkages van koelinstallaties en op illegale handel in F-gassen. Daarnaast wordt in 2020 onderzocht of er meer mogelijkheden voor stimulering van natuurlijke koudemiddelen binnen de bestaande financiële instrumenten zijn. Met deze maatregel kan circa 0 - 0,1 Mton CO₂ in worden gereduceerd.

Retour premie Koel- en vrieskasten

De maatregel ziet toe op het inzamelen en recyclen van oude koel- en vrieskasten met toepassing van een retour premie van minimaal €35 per oude koel- of vrieskast. De retour premie als financiële prikkel kan worden uitgevoerd binnen het reeds bestaande wettelijke systeem van uitgebreide producentenverantwoordelijkheid waarbinnen een correcte verwerking van Regeling afgedankte elektrische en elektronische apparatuur (Regeling AEEA) plaatsvindt. Met deze maatregel kan circa 0,1- 0,2 Mton CO₂ worden gereduceerd.

Circulaire maatregelen in de GWW

De maatregel is onderdeel van het eerste pakket Urgenda-maatregelen. De maatregel ziet toe op het ophogen van het budget bij Rijkswaterstaat voor circulaire maatregelen in de Grond-, weg- en waterbouw. Het gaat hier o.a. om nieuwe asfalt of betonmengsels en de toepassing van gerecycled staal. In een aantal van de komende contracten (zowel aanleg als onderhoudscontracten van droge en natte infrastructuur) die in 2020 en 2021 worden opgesteld, kan expliciet worden gestuurd op CO₂-reductie. Met deze maatregel kan circa 0 - 0,1 Mton CO₂ worden gereduceerd.

Actieplan financiering energiebesparing

De maatregel ziet toe op het ondersteunen van de financiering van maatregelen met een grote impact op energiebesparing in de industrie. Aansluitend op het

project 6-25 van de industriesector zal bekijken worden hoe de financiering van grootschalige energiebesparingsprojecten in de industrie kan worden versneld. Tegelijkertijd wordt ook het budget van de ISDE verruimd voor de komende drie jaar (met in totaal 100 miljoen euro), voor investeringen in duurzame energie door in het bijzonder het MKB. Met deze maatregel kan circa 0,1-0,2 Mton CO₂ worden gereduceerd.

Maatregelen in de gebouwde omgeving

Het gaat om een pakket aan maatregelen dat toeziet op reductie van energiegebruik bij huishoudens en MKB, het faciliteren van financiering van verduurzaming VVE's en het versnellen van verduurzaming van huur, koop en maatschappelijk vastgoed. Met dit pakket kan circa 0,2-0,5 Mton CO₂ worden gereduceerd.

Versterking en ondersteuning uitvoering energiebesparingsverplichting

Met de invoering van de informatieplicht, die per 1 juli 2019 is ingevoerd, is voor bedrijven - met name mkb - de uitvoering van de wordt voor energiebesparingsverplichting vergemakkelijkt. Via de Erkende Maatregelenlijsten worden bedrijven ondersteund om maatregelen te treffen die kostenbesparend zijn en die zich in 5 jaar terugverdienen. Met deze additionele middelen worden achterblijvers opnieuw nadrukkelijker aangespoord en ondersteund de informatie aan te leveren en de energiebesparingsmaatregelen te treffen. Daarmee wordt ook een gelijk speelveld tussen mkb'ers beter gewaarborgd. Met deze maatregel kan circa 0 - 0,2 Mton CO₂ worden gereduceerd.

LED in de glastuinbouw

Maatregel ziet toe op subsidiering via de bestaande Energie-efficiëntie Glastuinbouw (EG-)regeling. Hiermee kan de SONT-verlichting (de algemeen toegepaste assimilatieverlichting in kassen) worden vervangen door full spectrum LED-verlichting (eventueel op gelijkstroom) met een equivalente lichtopbrengst. Met deze maatregel kan circa 0,05 Mton CO₂ worden gereduceerd.

Extra budget voorjaarsronde SDE+

Deze maatregel ziet toe op het ophogen van het budget voor de voorjaarsronde met 2 miljard euro naar 4 miljard euro. Dit is reeds aangekondigd door het Kabinet in de kamerbrief van 4 maart. Met deze maatregel is er meer geld beschikbaar voor onder meer zon op dak en kan circa 0,4 Mton CO₂ worden gereduceerd.

Maatregelen in de landbouw gericht op reductie van stikstofdepositie

Het kabinet heeft op 7 februari maatregelen in het kader van de stikstofaanpak aangekondigd (Kamerstuk 35334, nr. L)⁴. Met deze maatregelen wordt de emissie van zowel stikstof als broeikasgassen verminderd. De maatregelen leiden tot een aanvullende reductie waarbij de omvang afhankelijk is van daadwerkelijke uitwerking van de maatregelen.

⁴ Dit betreft bijvoorbeeld maatregelen die toezien op de ophoging van de sanering van de varkenshouderij en de beïndigings- en opkoopregeling voor veehouderijbedrijven.

Stimulering toepassing biobased en gerecyclede plastics

De maatregel ziet toe op meer toepassing van biobased en gerecyclede plastics en sturen op betere kwaliteit van het gerecycled materiaal zodat het toegepast kan worden. De maatregel vraagt om wettelijke verankering en afstemming met Europa in het kader van de interne markt. Tegelijkertijd wordt onderzocht of en hoe tot een hergebruiksdoelstelling te komen. Vooruitlopend op beide maatregelen wordt ingezet op voortvarende uitvoering van het Nederlandse en Europese Plastic Pact waar beide elementen al in terugkomen. Met deze maatregel kan op termijn naar schatting 0,15 Mton CO₂ in 2025 en 0,30 Mton CO₂ in 2030 worden gereduceerd.

Bijlage 2 – Kabinetssappreciatie 14 aanvullende maatregelen Stichting Urgenda

Het kabinet waardeert de inzet waarmee Urgenda en de betrokken stakeholders nog 14 aanvullende maatregelen bij het 40-puntenplan hebben uitgewerkt. In de Kamerbrief van 1 november 2019, heb ik reeds op de eerste 40 maatregelen uit het 40-puntenplan gereageerd. Het kabinet heeft ook de aanvullende maatregelen zorgvuldig bestudeerd en meegenomen in de uitwerking van het maatregelenpakket dat bijdraagt aan het realiseren van CO₂-reductie op korte termijn.

Het merendeel van de maatregelen aangedragen door Stichting Urgenda is op enigerlei wijze onderdeel van het maatregelenpakket van het kabinet. Daarbij is prioriteit gegeven aan maatregelen die kosteneffectief en snel uitvoerbaar zijn, kunnen rekenen op draagvlak in de samenleving en handelingsperspectief bieden aan de burger. Een deel van deze maatregelen zijn niet door het kabinet overgenomen omdat ze naar verwachting geen of zeer beperkt CO₂-reducerend effect hebben in 2020, bijvoorbeeld vanwege de doorlooptijd van de maatregel of omdat nader onderzoek nodig is voordat de maatregel kan worden geïmplementeerd.

De onderstaande tabel bevat een overzicht van de aanvullende maatregelen, die door Urgenda, in aanvulling op het 40-puntenplan, zijn voorgesteld. Hierbij is aangegeven of en op welke wijze deze door het kabinet wordt opgepakt en wanneer deze reeds onderdeel is van de reeds door het kabinet ingezette maatregelen.

Kabinetappreciatie 14 aanvullende maatregelen Stichting Urgenda

Ons kenmerk
DGKE-K / 20085445

#	Maatregel	Appreciatie
41	Extra LED in huishoudens	Met de door het kabinet aangekondigde maatregelen in de gebouwde omgeving worden huishoudens geholpen bij het treffen van energiebesparende maatregelen.
42	Gratis doorvoerstekker tegen sluipverbruik	Met de door het kabinet aangekondigde maatregelen in de gebouwde omgeving worden huishoudens geholpen bij het treffen van energiebesparende maatregelen.
43	Actieplan inwisselen koelkasten	Met de door het kabinet aangekondigde maatregel voor een retourpremiesysteem voor koel en vrieskasten binnen het reeds bestaande wettelijke systeem van uitgebreide producentenverantwoordelijkheid, worden huishoudens gestimuleerd om oude koelkasten in te leveren. binnen het bestaande inzamel en recycle systeem.
44	Strengere controle op F-gassen	Deze maatregel maakt deel uit van het door het kabinet aangekondigde maatregelenpakket.
45	Minder stikstof in de landbouw	Deze maatregel is gericht op het nemen van maatregelen die (versneld) bijdragen aan het op termijn realiseren van kringlooplandbouw. Het kabinet heeft op 7 februari maatregelen in het kader van de stikstofaanpak aangekondigd die hier goed op aansluiten (Kamerstuk 35334, nr. L) ⁵ .
46	Doe de deur dicht	Met de door het kabinet aangekondigde maatregelen in de gebouwde omgeving wordt ook het MKB geholpen bij het treffen van energiebesparende maatregelen.
47	Ambitieuzer plan voor plastics	De door het kabinet aangekondigde maatregel ' <i>Stimulering toepassing biobased en gerecyclede plastics</i> ' ziet toe op meer toepassing van biobased en gerecyclede plastics en stuurt op betere kwaliteit van het gerecycled materiaal zodat het toegepast kan worden.
48	Innovaties in de transportsector	Deze maatregel wordt niet door het kabinet overgenomen, omdat ze onvoldoende perspectief bieden om op korte termijn tot substantiële CO ₂ -reductie te leiden.
49	Groen en gezond wonen	De uitvoering van deze- op zich positieve- maatregel ligt primair bij gemeenten en de desbetreffende maatschappelijke partijen. Een deel van de voorstellen in deze maatregel maken al deel uit van programma's als 'Jong leren eten' en 'Duurzaam Door' of zijn onderdeel van het Deltaplan Biodiversiteit. Het betreft in zijn uitvoering ook grotendeels gemeentelijk beleid. Het kabinet is bereid te verkennen op welke manier deze voorstellen binnen het bestaande beleid verder ondersteund kunnen worden, o.a. door de andere overheden aan te spreken op hun inzet.

⁵ Dit betreft bijvoorbeeld maatregelen die toezien op de ophoging van de sanering van de varkenshouderij en de beëindigings- en opkoopregeling voor veehouderijbedrijven.

50	Ruim je data op	Deze maatregel wordt niet door het kabinet overgenomen. Voor overheidsinstanties en hun IT-afdelingen gelden bovengemiddeld hoge eisen aan de beschikbaarheid en veiligheid van data.
51	Anders verdoven	Voor de uitvoering van deze maatregelen zijn de professionals en wetenschappelijke verenigingen die de richtlijnen voor de zorg opstellen verantwoordelijk. Zij beschikken ook over de nodige expertise. De door Urgenda voorgestelde maatregelen worden vanuit het programma Duurzame Zorg (Green Deal 226, voor een duurzame zorg) bespreekbaar gemaakt en gestimuleerd. Daarnaast wordt door VWS de realisatie van de groene operatiekamer gefaciliteerd
52	Spanningsoptimalisatie	Deze maatregel bestaat uit vier sub-maatregelen. Sub-maatregelen #1 en #4 worden niet door het kabinet overgenomen omdat het, afgezien van het risico op marktverstoring, niet op korte termijn tot substantiële CO ₂ -reductie leidt. Voor huishoudens 'kleinverbruikers' geldt dat potentie voor reductie ligt bij specifieke groep met bepaalde elektrische apparatuur, wat de doelmatigheid maatregel beperkt. Ook voor bedrijven ('grootverbruikers') lijkt doelmatigheid beperkt, Voor hen geldt dat zij, afgezien van de relevantie van netspanning voor hun eigen apparatuur, nu reeds diverse prikkels hebben om hun processen te optimaliseren (o.a. financieel voor blindvermogen). De sub-maatregelen #2 en #3 zijn slechts beperkt toepasbaar, en hebben daarom naar verwachting een zeer beperkt CO ₂ -effect op de korte termijn. De maatregelen vragen tevens nader onderzoek naar de terugverdientijd, dit zal meegenomen worden bij de actualisatie van de EML.
53	Rem op kalveren-, geiten- en schapensectoren	Het kabinet neemt deze maatregel niet over. Bepalend voor de omvang van deze sectoren is vergunningverlening door bevoegd gezag (milieuvergunning, vergunning Wet Natuurbescherming).
54	Extra SDE+ voor zon op dak	Het kabinet heeft op 4 maart aangekondigd het budget voor de voorjaarsronde met 2 miljard euro naar 4 miljard euro op te hogen (Kamerstuk 31239 nr. 313).